

KÉPZÉSI PROGRAM
a 139/2008. (X. 22.) FVM rendeletben meghatározott

b6 Mezőgazdasági termékek értéknövelése című képzéshez

A képzési program kódszáma: b6

A képzési program megnevezése: **Mezőgazdasági termékek értéknövelése című képzés** a mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez nyújtandó támogatásról szóló 47/2008. (IV. 17.) FVM rendelethez, valamint a külön jogszabályban meghatározott kikapacitású, növényi alapú nyersszesz-, nyersolaj-előállító üzemek létesítéséhez nyújtandó támogatások jogcímhez kapcsolódóan.

A képzés során megszerezhető kompetencia:

- általános agrárpolitikai ismeretek (KAP, SPS, kölcsönös megfeleltetés, agrár-szakigazgatási rendszer, gazdaságossági számítások)
- termelői együttműködések
- élelmiszer-biztonsági ismeretek

A képzésen való részvételhez javasolt előképzettség:

- iskolai alapképzettség 8 v. 10 osztály
- szakképesítés, végzettség

A képzés óraszám:

- elmélet: 14 óra
- gyakorlat: -

A képzés módja:

csoportos képzés (csoportlétszám legfeljebb 30 fő)

A képzés tematikája és óraterve:

Sor-szám	Témakör	elméleti óraszám	gyakorlati óraszám
Általános rész			
1.	- a KAP aktuális kérdései	1	-
2.	- a kölcsönös megfeleltetés	1	-
3.	- az SPS rendszer	1	-
4.	- az agrárszakigazgatás rendszere	2	-
5.	- a gazdálkodás ökonómiája – gazdaságossági számítások	2	-

Sor-szám	Témakör	elméleti óraszám	gyakorlati óraszám
Speciális rész			
6.	- termelői együttműködések	2	-
7.	- élelmiszerbiztonsági ismeretek	5	-

A képzési program részletes tematikája (oktatási segédlet szintjén)

Általános rész

1. téma: a KAP aktuális kérdései (szerző: Schütz Nándor)

I. A KAP felülvizsgálata

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2008-ban lezárult felülvizsgálata, uniós szakzsargonban állapotfelmérése egy újabb mérföldkő a KAP 2003-as reformját követően. A felülvizsgálat a Bizottság álláspontja szerint a 2009-2013-ig terjedő időszak technikai módosításáról, kiigazításáról szól, erre az időszakra dolgozott ki tennivalókat. A szükséges változtatások azt szolgálják, hogy a KAP egyszerűbbé és hatékonyabbá váljon, a 2013 utáni időszakra felkészüljön.

Az állapotfelmérés a Bizottság 2007. november 20-án ismertetett közleményével vette kezdetét. A Bizottság közleménye értelmében a felülvizsgálat három fő kérdésre kereste a választ:

- 1) Hogyan lehetne az egységes támogatási rendszert (SPS)¹ összevont gazdaságtámogatási rendszert (SPS) hatékonyabbá és egyszerűbbé tenni?
- 2) Miként lehetne az eredetileg hat tagállamra kialakított piactámogatási rendszer eszközeit átalakítani úgy, hogy azok megfeleljenek az egyre inkább globalizálódó világnak és a 27 tagállamból álló EU elvárásainak?
- 3) Hogyan alkalmazkodjunk az új kihívásokhoz, mint például az éghajlatváltozás, a bioüzemanyagok növekvő jelentősége, a vízgazdálkodás és a biodiverzitás, hogy az új kockázatok kezelhetők legyenek és az új esélyekkel élni tudjunk?

Az állapotfelmérés fő elemei:

- A közvetlen kifizetéseknel (SPS rendszer) egy, a hektáronkénti támogatások (regionális átalányalapú támogatásra átállás) kiegyenlítése irányában történő elmozdulás opciójának felkínálása. (A tagállamok 2005-2007 között az SPS rendszer bevezetésnél többségükben az üzemenként differenciáló, 2000-2002-es bázison alapuló történelmi modellt választották. A 2003-as reform nem adott lehetőséget arra, hogy a modell választását követően módosítani lehessen a döntést).
- A kötelező alapmoduláció megemelése a vidékfejlesztés (KAP II. pillér) erősítése érdekében (az üzemenként 5000 eurót meghaladó közvetlen támogatások KAP I. pillér terhére történő átcsoportosítása.)
- A közvetlen kifizetéseknel a támogatási alsó határ új szabályozása.
- A közvetlen kifizetéseknel támogatási felső határ bevezetése („progresszív” moduláció). Az átcsoportosítás ugyancsak a vidékfejlesztési célokra történne.

¹SPS az angol megnevezés –a Single Payment Scheme rövidítése. Ez a 2003-as reformmal bevezetett rendszer valójában nem egységes, hanem egy összevont gazdaságtámogatási rendszer.

- A támogatások teljes elválasztása a termeléstől, az eddig termeléshez kötött támogatások (rizs, energianövények, durumbúza, fehérjenövények, héjas gyümölcsök, szárított takarmány stb.) leválasztása illetve megszüntetése.
- Az intervenciós rendszer teljes körű felülvizsgálata, a kukorica intervenciós modell kiterjesztése más gabonafélékre is.
- Rugalmas átmenet kidolgozása a tejkvóta rendszer kivezetésére (2015. március 31-ig érvényes a jelenlegi rendszer).
- A termelési kockázatok uniós szintű kezelése.
- A vízgazdálkodás integrálása a KAP eszköztárába.
- A kölcsönös megfeleltetési előírások, ellenőrzések egyszerűsítése

I. Az állapotfelmérés releváns döntései a következők:

1. Kötelező moduláció - átcsoportosítás a közvetlen kifizetésekből vidékfejlesztésre

Alapmoduláció

A Bizottság által eredetileg javasolt 8 %-os megemelés helyett, amely minden, évente 5 ezer eurónál több közvetlen támogatást részesülő üzemet érint, csak 5% lesz a növekedés (2009-ben +2%, 2010-11-12 pedig évente +1% növekedés). Így a régi tagállamokra már 2005 óta vonatkozó 5%-os alapmodulációs kötelezettség 10%-ra növekszik a Bizottság által eredetileg javasolt 13% helyett.

Mivel az új tagállamoknak kifizetett közvetlen támogatások 2012-ben érik el a régi országok támogatási szintjének 90 százalékát, a 10 százalékos csökkentés azt jelenti, hogy ebben a költségvetési időszakban a magyar termelőkre nem vonatkozik az elvonás és az átcsoportosítás.

Progresszív moduláció

A Bizottság eredetileg 100 ezer eurós éves kifizetési szint felett az alapmoduláción felül további 3-6-9 százalékot kívánt elvonni a nagyüzemek közvetlen támogatásából. A javaslat elfogadása esetén az elvonás szélsőséges esetben a források körülbelül negyedét érintette volna. Ehhez képest a megállapodás értelmében kizárólag a 300 ezer euró (250 Ft/€-ós árfolyamon számolva körülbelül 75 millió forint) feletti rész 4 százalékát veszik majd el a nagyüzemtől 2009-től indulóan, és csoportosítják át vidékfejlesztésre. Az új tagállamok, így Magyarország esetében az induló év 2012 lesz.

A progresszív moduláció – 2006. évi adatok alapján – 538 hazai nagyüzemet érinthet majd. Mindebből az következik, hogy egy 100 millió forintos éves jövedelemtámogatásban részesülő nagyüzem esetében a 75 millió forint feletti rész, azaz 25 millió forint 4 százalékát érinti majd az elvonás, ami 1 millió forint (200 millió forint esetén már 5 millió forint lesz a elvonás). Vagyis a hazai nagyüzemeknek tulajdonképpen viszonylag minimális elvonással kell számolniuk. (Ez az összeg 2012-ben mintegy 1,5 milliárd forintot fog jelenteni).

2. Új kihívásokra átcsoportosított vidékfejlesztési források társfinanszírozása

Magyarország azt szerette volna, hogy az állapotfelmérés révén vidékfejlesztésre átcsoportosított közvetlen támogatások felhasználása nemzeti társfinanszírozás nélkül valósulhasson meg.

Az érvényes szabályok szerint a vidékfejlesztési források felhasználásánál a nem konvergencia régiókban 50%, a konvergencia régiókban pedig 25% a nemzeti társfinanszírozási kötelezettség, az önrész.

A megállapodásban viszont sikerült elérni, hogy a nem konvergencia régiók esetében csak 25%, a konvergencia régiók esetében pedig csak 10% legyen a nemzeti társfinanszírozási kötelezettség.

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

- az Európai Unió és a Magyar Köztársaság támogatásával.

3. Kifizetési alsó határ

A bizottsági javaslat értelmében 250 eurós éves kifizetésnél és/vagy 1 hektárnál húzták volna meg azt a határt, ami alatt a jövőben nem járna közvetlen támogatás a gazdáknak. Magyarországnak Portugáliával és Szlovéniával közösen sikerült elérnie, hogy maradhat a jelenlegi 0,3 hektáros alsó határ vagy 100 eurós kifizetés, ami mintegy 10 ezer hazai kistermelőt tart benn a rendszerben. Így az SPS-re történő átállás esetén is az ültevények 0,3 hektártól - a jelenlegi SAPS előírásokat folytatva – továbbra is jogosultak lesznek támogatásra.

4. 90 millió euró többlettámogatás az új tagországoknak

A Bizottság akceptálva az új tagországok közös kérését, hogy a KAP állapotfelmérés segítse elő a régi és új tagállamok támogatási szintje közötti különbség csökkentését, mostani döntéssel megszüntetett energianövény-támogatás jelenlegi, évenkénti teljes összegét - 90 millió eurót- az új tagországok között osztotta fel. Az EU –10-ek 2010-, 2011- és 2012-ben részesülnek ebből a plusz forrásból. Magyarország évente 13 millió euró többletforráshoz jut. Románia és Bulgária pedig 2015-ig részesül ebből a forrásból.

5. Támogatások termeléshez kötése

A rizs, a szárított takarmány, a héjas gyümölcsök és a fehérjenövények esetében sikerült elérnünk, hogy 2012-ig meghosszabbították a régi rendszert, amelyben termeléshez kapcsolt támogatás nyújtható.

6. Kölcsönös megfeleltetés bevezetése az új tagállamokban

Az új tagállamok kiharcolták, hogy a kölcsönös megfeleltetés keretében 2011 helyett csak 2013-tól kelljen alkalmazniuk az állatjóléti követelményeket.

7. A fiatal gazdák több támogatási lehetőséghez jutnak

A jövőben a fiatal gazdák számára a jelenlegi 55.000 eurós beruházási támogatás felső határa 70.000 euróra növekszik.

8. 68. cikk (Nemzeti boríték képzése)

A megállapodás értelmében a tagállamok a birtokukban lévő nemzeti boríték (közvetlen támogatások összege) 10 százalékát három célra használhatják fel.

Először is a 10 százalékos keret maximum 3,5 százalékanak erejéig termeléshez kapcsolt támogatást nyújthatnak a szorult helyzetben lévő ágazatoknak. (A Bizottság eredendően csak 2,5%-ot engedett volna erre a célra felhasználni, és csak a kedvezőtlen adottságú térségekben). Ebből az összegből Magyarország az állattenyésztést, a dohány- és rizstermesztést kívánja támogatni.

Közös összefogással sikerült elérni, hogy az új tagállamok esetében a 10 százalék nem a jelenlegi, hanem majd a 2013-ban rendelkezésre álló 100 százalékos közvetlen támogatási szint alapján kerül meghatározásra. Ez az összeg Magyarország esetében évente 130 millió euró körül lesz.

A 10 százalékos keret fennmaradó 6,5 százalékos részéből kockázatkezelési célokat szolgáló, termésbiztosítási és állategészségügyi alapok létrehozása támogatható. A termésbiztosítási támogatás ugyanakkor a növények mellett állatok tartására is felhasználható lesz. A támogatási intenzitás (EU és tagállami forrás együttes aránya) eddig 60 százalék volt, most ez 65 százalékra emelkedik, ezen belül az uniós hozzájárulás is 60 százalékról 75 százalékra nő.

9. Nem mezőgazdasági profilú vállalkozások kizárása

Új szabályozási lehetőség, hogy a tagország 2010-től a nem mezőgazdasági profilú cégeket és személyeket - objektív szempontok alkalmazásával - kizárja a támogatási rendszerből. Ebbe a körbe sorolhatók azon vállalkozások is, melyeknek a mezőgazdasági tevékenység gazdasági tevékenységük csupán kis részét teszi ki.

10. Intervenció

10.1. Gabona

A Bizottság javaslatához képest kedvező irányba változott a búza intervenciók rendszerének reformja. A végleges változat szerint EU-s szinten 3 millió tonna erejéig a jelenlegi kötelező felvásárlási rendszer lesz érvényben, ami a gazdáknak szavatolja, hogy tonnánként körülbelül 101 eurós garantált áron felvásárolják készletüket. Ennél nagyobb mennyiségnél azonban belép a pályázati rendszer, aminek lényege, hogy a Bizottság pályázatos rendszerben dönt a felajánlások elfogadásáról. Ez a döntés Magyarország szempontjából lényegesen kedvezőbb a korábbi javaslatoknál, mert hagyományosan a közép-európai régióban indulnak meg először a felajánlások, így a 3 millió tonnás szint eléréséig elsősorban a közép-európai piacra koncentrálódik a védelem.

Kukorica:

Magyarország elérte, hogy a Bizottság egy nyilatkozatot fogadjon el, amelyben ígéretet tett arra, hogy folyamatosan figyelni fogja a piaci helyzet alakulását és ha a helyzet úgy kívánja a felvásárolható mennyiség növelését javasolja majd. (Mint ismert, idén 700 ezer tonna kukoricát lehet értékesíteni intervenciók felvásárlással, ám 2009-ben ez a szint már lemegy nullára és csak indokolt esetben avatkozna be Brüsszel). A Bizottság azt is kilátásba helyezte, hogy nem csak európai, hanem regionális szinten is figyelemmel fogja kísérni a piaci helyzet alakulását.

Ugyancsak ide tartozik, hogy a durum búza, a rizs és néhány más termék intervenciója a kukoricához hasonlóan jogilag fennmarad 0 tonna mennyiséggel.

10.2. Állati termékek

Megszűnik a sertéshús intervenció valamint a sajt magántárolási lehetősége.

11. Tej

A tanácsülésen a legnagyobb vita a tejkvóta-rendszer átalakítását kísérte. A Tanács végül elfogadta a Bizottság javaslatát, amely szerint 2009-től kezdődően 5 éven át minden évben 1 százalékkal emelkedik a tejkvóta, mielőtt 2015-ben végleg eltörölnék. Olaszországnak azonban megengedték, hogy már az első évben végrehajtsa az 5 százalékos bővítést.

A döntés piacvesztést okozhat a hazai tejtermelőknél, főként azért, mert hazánk nyerstej exportörnek számít, és a kvótaemelések miatt kiszorulhat például az olasz piacról. Ezen túlmenően a kvótaemeléssel termelésbővülést elérő, környező országok jelentős mennyiségű, a magyar tejnél olcsóbb tejet és tejtermékeket szállíthatnak a magyar piacra.

A döntés azt is magába foglalja, hogy amennyiben az üzemi kvótakihasználás nem éri el a 85%-ot (korábban 70% volt ez az érték), a tagállamok a nemzeti tartalékba helyezhetik a fel nem használt részt. A tejágazatot ugyanakkor a vidékfejlesztés keretében létrehozott külön tejalap (speciális intézkedésekkel) segíti az átállásban.

Az állapotfelmérés jövőbeni hatásai:

- **A II. pillér erősítése az I. pillér terhére**

A Bizottság az állapotfelmérés keretében tett szívós erőfeszítései a moduláció (alap és „progresszív”) növelésére egyértelműjelzés arra, hogy a vidékfejlesztés forrásait (II. pillér) az I. pillér rovására akarja növelni. Számunkra a megszületett kompromisszum – bár szolidabb

és csak 2012 után jelentkező elvonást jelent az első pillérből – kedvezőtlen üzenet, hiszen a termelői jövedelmezőséget érinti.

- **A területi átalány preferálása**

A Bizottság az átalányalapú támogatási rendszer irányába való elmozdulást (regionális modell) preferálja, és ennek megfelelően lehetővé teszi a történelmi modellt alkalmazó tagállamokat, hogy 2009-2013 között álljanak át a regionális modellre. („Indokoltnak tűnik lehetőséget biztosítani a tagállamoknak arra, hogy a 2009-től 2013-ig terjedő időszak során az általuk választott (történelmi) modellt egy átalányösszegeken alapuló modell felé közelítsék.

- **A kölcsönös megfeleltetés egyszerűsítésében nincsen előremozdulás**

A kölcsönös megfeleltetés előírásainak egyszerűsítését tekintve a Bizottság igen merev álláspontot tanúsított, csak minimális engedményeket tett. A rendszer, elsődlegesen az ellenőrzés bürokratizmusa, rossz üzenet a termelők számára, komoly feszültségeket hordoz magában. A tagállamok által vázolt problémákat a változtatások nem oldják meg, csak elodázzák. Nem jutott érvényre az az elv, hogy a költségeknek és a hozadéknak egyensúlyban kell állniuk egymással. A feszültségek miatt ismételten terítéken lesz ez a kérdés, mint ahogy a közelmúltban az agrárminiszterek tanácsán már meg is történt.

- **Az új kihívások kezeléséhez hiányzik a megalapozó szakmai stratégia**

Az új kihívások – éghajlatváltozás, megújuló energiaforrások, vízgazdálkodás, biológiai sokféleség, tejágazat szerkezet átalakítása - nevesítésén túlmenően hiányzik azok kezelését megalapozó szakmai stratégia.

- A Bizottság a támogatások teljes elválasztása mellett töretlenül kitart.
- A tejkvóták megemlése is egyértelműen hosszútávra kiható és számunkra kedvezőtlen döntés volt. Jelenleg több tagországban súlyos piaci feszültségeket okoz ez a döntés, az agrárminiszterek tanácsa ezért kiemelten foglalkozik ezzel a kérdéssel.

Az állapotfelmérés döntései az 1992-es, 1999-es és 2003-as reformdöntések útján haladnak tovább, bár a Bizottság által javasoltaknál visszafogottabb ütemben. Egyes döntései jelzés értékűek 2013 utánra is (regionális támogatási rendszer felé ösztönzés, moduláció erőttese – az I. pillér forrásainak szűkítésével, támogatások teljes elválasztása a termeléstől, piaci intézkedések erős behatárolására törekvés, a közösségi preferencia fellazítása), nem tekinthetők kiigazításnak, hanem újabb reform folytatásának.

II. A KAP jövője 2013 után

Szinte még meg sem száradt a tinta az állapotfelmérésen, amikor már elkezdődött a vita arról, miként alakuljon a KAP 2013 után.

A Bizottság 2010. nyarán/ősz elején közleményt fog kiadni a KAP-ra vonatkozó elképzeléseiről, amelyekről széleskörű szakmai konzultáció tervez folytatni. A tanács következtetéseinek kialakítása után a jogalkotási javaslat 2011. közepére, vagyis a magyar EU elnökség alatt, készülhet el (párhuzamosan a pénzügyi perspektívára – EU költségvetés 2014-2020 - vonatkozó javaslattal). A politikai megállapodás elérését 2012. végére tervezi a Bizottság. A svéd elnökség alatt (2009. II. félév) a vidékfejlesztésre összpontosítva folytatódik a vita a KAP jövőjéről.

Ezzel párhuzamosan megkezdődött az uniós költségvetés felülvizsgálata is. A két folyamat bár egymástól (látszólag) függetlenül zajlik, lényegében a 2014-2020-as uniós költségvetési vita elő fázisának tekinthető.

2013 utánra tekintve, a KAP módosítása, költségvetésének csökkentése nem választható el a brit visszatérítés kezelésétől, megszüntetésétől. A közös agrárpolitikának és a brit visszatérítésnek egyidejű megváltoztatása nélkül várhatóan nem lehetséges előrelépés a 2013

utáni időszak uniós költségvetés új alapokra helyezésében. Ez egyben új közös agrárpolitika, a KAP jövőjének újrafogalmazását vetíti előre.²

A KAP jövőjét illetően ugyancsak fontos kiemelni, hogy a Lisszaboni Szerződéssel hatályba lépésével – amennyiben Írországban a megismételt népszavazás áldását adja a ratifikálásra - az Európai Parlament együttdöntési jogot kap valamennyi agrárkérdésben!!

Melléklet

Az állapotfelmérés elfogadott alapjogszabályai:

1. A Tanács **72/2009/EK rendelete (2009. január 19.)** a közös agrárpolitika kiigazításáról és a 247/2006/EK, a 320/2006/EK, az 1405/2006/EK, az 1234/2007/EK, a 3/2008/EK és a 479/2008/EK rendelet módosításáról, továbbá az 1883/78/EGK, az 1254/89/EGK, a 2247/89/EGK, a 2055/93/EGK, az 1868/94/EK, a 2596/97/EK, az 1182/2005/EK és a 315/2007/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről . HL L30 2009.01.31. 1. oldal
2. A Tanács **73/2009/EK rendelete (2009. január 19.)** a közös agrárpolitika keretébe tartozó, mezőgazdasági termelők részére meghatározott **közvetlen támogatási rendszerek** közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott egyes támogatási rendszerek létrehozásáról, az 1290/2005/EK, a 247/2006/EK és a 378/2007/EK rendelet módosításáról, valamint az 1782/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. HL L30 2009.01.31. 16. oldal
3. A Tanács **74/2009/EK rendelete (2009. január 19.)** az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó **vidékfejlesztési támogatásról** szóló 1698/2005/EK rendelet módosításáról. HL L30 2009.01.31. 100. oldal
4. A Tanács **2009/61/EK határozata (2009. január 19.)** a **vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról** (2007–2013 közötti programozási időszak) szóló 2006/144/EK határozat módosításáról. HL L30 2009.01.31. 112. oldal

2. téma: a kölcsönös megfeleltetés (szerző: Bögréné Bodrogi Gabriella)

1. Kölcsönös megfeleltetés általános ismertetése

1.1. A kölcsönös megfeleltetés alapelvei, célja

A KAP 2003. évi reformja a közösségi agrártámogatási rendszer alapvető átformálását eredményezte. A közvetlen támogatások területén feloldotta a termelési kötelezettséget, ugyanakkor bevezetett egy új feltételrendszert, a kölcsönös megfeleltetés (cross compliance) követelményrendszerét, ami az egyes kiemelt szakmai követelmények, és előírások rendszerét jelenti.

A kölcsönös megfeleltetés rendszerének lényege, hogy a közvetlen támogatás teljes kifizetését a mezőgazdasági földterülettel, a mezőgazdasági termeléssel és tevékenységekkel kapcsolatos

² Már a 2007-13-as költségvetés vitája során is súlyos megosztáshoz vezetett érdeklentét feszült: Az EU nettó befizetői nem akarják a költségvetési hozzájárulásukat növelni, sőt a megszabott plafont szeretnék lejjebb szorítani, a nettó haszonélvezők viszont az agrártámogatások korábbi mértékének fenntartásában érdekeltek, az új tagok (és a leendő új tagok) pedig a régiekkel azonos elbánást igénylik. Ennek élharcosa Nagy-Britannia volt, aki a brit visszatérítés (rebate) védelme érdekében a KAP kiadásainak drasztikus lefaragását, finanszírozásnak gyökeres megváltoztatását, a felszabaduló források más célokra – növekedés, kutatás, innováció – hasznosítását követelte.

szakmai követelmények és előírások betartásához kötötte, nem pedig előre meghatározott mezőgazdasági termékek termeléséhez.

A rendszer célja a környezetre, az élelmiszer-biztonságra, az állategészségügyre és az állatok kíméletére, valamint a mezőgazdasági földterület jó mezőgazdasági és ökológiai állapotára vonatkozó alapvető előírások beillesztése a közös piacszervezés keretébe, továbbá a versenyképes, és fenntartható gazdálkodás elősegítése.

A rendszernek két fő eleme van:

– Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények, 18 jogszabály alapján (a továbbiakban: JFGK)

– Helyes Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Állapot (a továbbiakban: HMKÁ)

Magyarország a rendszer egyik részét képező helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásait már 2004. óta köteles alkalmazni, míg a 18 JFGK-t 2009-től fokozatosan kell, hogy bevezesse. 2009. évben az első 8 JFGK ellenőrzése kezdődik meg.

1.2. A kölcsönös megfeleltetés jogszabályi háttere

A szabályozás fontosságát és szigorát jelzi, hogy bevezetését 2003. évi tanácsi rendelet, 2004. évben ennek végrehajtását szabályozó bizottsági rendelet határozza meg. További alkalmazását a 2005. évben elindított Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapról szóló tanácsi rendelet, és ennek végrehajtását tartalmazó 2006. évi bizottsági rendelet fogalmazza meg.

Ezek az EU rendeletek a kölcsönös megfeleltetés végrehajtásának jogi kereteit határozzák meg.

Az EU jogrendjének sajátja, hogy a rendeleti szintű közösségi szabályok a tagállamokban a hatályba lépéssel egyidejűleg közvetlenül alkalmazandók.

Nemzeti szintű szabályozást csak a rendeletekben tagállami hatáskörbe utalt kérdésekről, továbbá szükség esetén, nem szabályozott végrehajtási kérdésekben lehet alkotni. A gazdálkodók konkrét kötelezettségeit, a betartás ellenőrzésének részleteit, a szankciókat stb. a tagállamok határozzák meg, hajtják végre, a fentiek figyelembe vételével.

1.3. A kölcsönös megfeleltetés hatálya

A kölcsönös megfeleltetés követelményeinek és előírásainak ellenőrzése az alábbi támogatásokat kérelmezőkre vonatkoznak:

- Mezőgazdasági terület, illetve állatszám alapján megállapított közvetlen kifizetések.
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap II. tengely intézkedéseinek egy része:
 - a hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések (az ÚMVP-ben jelenleg ilyen jogcím nem szerepel);
 - a hegyvidéki mezőgazdasági területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések;
 - a Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések;
 - az agrár-környezetvédelmi kifizetések;
 - az állatjóléti kifizetések (az ÚMVP-ben jelenleg ilyen jogcím nem szerepel);
 - a mezőgazdasági földterület első erdősítés kifizetések;
 - erdészeti földterületek fenntartható használatát célzó Natura 2000 kifizetések (az ÚMVP-ben jelenleg ilyen jogcím nem szerepel);
 - az erdő-környezetvédelmi kifizetések.
- Borpiaci intézkedés (szőlő szerkezet átalakítás és átállítás, szőlőkivágási, illetve zöldszüret) támogatottjai.

Az ellenőrzés a kérelmező mezőgazdasági tevékenységét és mezőgazdasági területeit érinti.

A kölcsönös megfeleltetés kötelezettségeinek biztosításáért a kérelem benyújtója a felelős, illetve átruházás esetén az, aki meg nem felelés esetén közvetlenül a felelős.

1.4. A kötelezettségek ellenőrzése, jogkövetkezmények

A tagállamoknak hatékony rendszert kell létrehozniuk a követelmények és az előírások betartásának ellenőrzése érdekében.

A helyszíni ellenőrzéseket a Kormány kijelölése alapján a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) és a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) hajtja végre.

Az MVH a HMKÁ előírásait, a Natura 2000 szabályozás követelményeit ellenőrzi, míg az MgSzH a felszín alatti vizek védelmének, a szennyvíz iszap felhasználás, a nitrátszennyezés elleni védelem követelményeit, továbbá az állatjelölési, a növényvédelmi, az élelmiszerbiztonsági, az állategészségügyi és az állatjóléti követelményeket ellenőrzi.

A helyszíni ellenőrzés a kérelmet benyújtók 1%-ára terjed ki, kivéve, ha a szakjog ettől eltérő (nagyobb) ellenőrzési arányt határoz meg (pl. az állatok megjelölése esetén szarvasmarha 10 %, juh/kecske 3 %). Az egyes szakterületek (JFGK-k) mintái összevontan is kiválaszthatók (pl.: 1-5, 2-3-4). A kiválasztás kockázatelemzéssel és véletlenszerű kiválasztással történik, 80-20 % arányban.

Az ellenőrzések számát növelni kell, ha a meg nem felelések száma magas.

A helyszíni ellenőrzések előzetes bejelentését a szükséges legrövidebb időre kell korlátozni, de ez nem haladhatja meg a 14 napot. (Azonban: állatállomány-alapú ellenőrzés esetén, az értesítés nem történhet az ellenőrzés előtti 48 órás időtartamot megelőzően, továbbá, ha szakmai jog nem engedi az előzetes bejelentést, akkor bejelentés nélkül kell elvégezni az adott ellenőrzést).

A meghatározott követelmények és előírások be nem tartása esetén az érintett támogatásokat csökkenteni kell. Gondatlanság esetén a támogatáscsökkentés mértéke nem haladhatja meg az 5 %-ot, ismételt megsértés esetén pedig a 15 %-ot.

Az kötelezettségek szándékos megsértése esetén a támogatáscsökkentés mértéke főszabályként nem lehet kisebb 20 %-nál, és az érintett mezőgazdasági termelő egy vagy több naptári év tekintetében akár ki is zárható egy vagy több támogatási rendszer köréből.

2. Jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények

Jelen tananyag csak a 2009-től ellenőrizendő követelményeket ismerteti, a 2011. és 2013-ban alkalmazandókat nem.

2.1. A követelmények csoportosítása, általános ismertetésük

A Tanács 73/2009/EK rendelet II. mellékletében felsorolt EU jogi aktusok megfelelő cikkeit kell alkalmazni, úgy, ahogy azok időről időre módosított hatályos változata megkívánja, irányelv esetében pedig a tagállamok általi végrehajtás szerint meghatározottaknak megfelelően kell alkalmazni.

A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket az adott szakterületen már több éve hatályos jogszabályok tartalmazzák.

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a kölcsönös megfeleltetés rendszerébe a szakmai irányelvek és rendeletek szabályozásának csak meghatározott elemei, cikkei (követelmények) tartoznak, ezeket a tanácsi rendelet vonatkozó melléklete konkrétan megjelöli. Így a

kölcsönös megfeleltetés rendszerének ellenőrzése csak ezekre a meghatározott követelményekre terjed ki.

2. 2. Természetvédelmi követelmények

2.2.1. JFGK 1. Vadon élő madarak védelme, és JFGK 5. Természetes élőhelyek védelme

A JFGK-k célja: Natura 2000 területeken a biológiai sokféleség, a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, illetve az e területek kijelölésének alapjául szolgáló természeti állapot megőrzése, valamint a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A természetvédelmi követelményrendszer a Natura 2000 területeken betartandó követelmények összessége. A Natura 2000 területeken bizonyos, jogszabály adta cselekményeket csak engedély birtokában lehet elvégezni (így például: gyept felülvetni, gyept feltörni stb.), ennek hiányában kölcsönös megfeleltetési szankciót kell kiszabni. Továbbá a Natura 2000 területeken meghatározott földhasználati szabályokat (így például: legeltetési szabályok, kaszálási szabályok stb.) kell betartani, melyeket egyelőre csak a gyepterületekre határoztak meg. A védett élőhelyeket meg kell óvni, így például védett madarak fészket zavarni tilos.

2.3. Környezetvédelmi követelmények

2.3.1. JFGK 2. A felszín alatti vizek védelme

A JFGK célja: a felszín alatti vízkészlet mezőgazdasági eredetű szennyezés elleni védelme, a felszín alatti vizek jó állapotának biztosítása, és a már bekövetkezett szennyezés következményeinek kiküszöbölése, korlátozása. A megfelelő minőségű víz biztosítása a jövőbeni vízfelhasználás érdekében.

A felszín alatti vizek védelméről szóló jogszabály értelmében a gazdálkodónak be kell tartania a jogszabályban meghatározott határértékeket a felszín alatti vizek szennyezőanyag-tartalmára vonatkozóan. Nem szabad továbbá olyan technológiákat kiépíteni, amelyek a szennyezőanyagot közvetlen felszín alatti vízbe vezetnek be (pl. szennyező anyag közvetlen bevezetése kútba csővezetéken keresztül). Kiemelt figyelemmel kell kezelni a szennyezőanyag tárolókat, hogy technológiailag megfeleljenek-e az előírásoknak. A termelőknek ezen kívül adatszolgáltatási kötelezettségük is van a hatóság felé.

2.3.2. JFGK 3. a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásának szabályai

A JFGK célja: a szennyvíziszap értékes tulajdonságaira alapozva a mezőgazdaságban alkalmazható, de kizárólag olyan feltételek betartása mellett, amellyel elkerülhetők az emberekre, állatokra, növényekre és a környezetre gyakorolt káros hatások.

A szennyvíziszap kihelyezése minden esetben engedélyköteles tevékenység, amely csak a vonatkozó jogszabályban, valamint az engedélyben foglalt felhasználási szabályok betartása mellett végezhető.

2.3.3. JFGK 4. a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelme

JFGK célja: a nitrát érzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vízszennyezés csökkentése.

A nitrát irányelvvel kapcsolatos hazai jogszabály a trágya felhasználást részletesen szabályozza (így például tilalmi időszakot határoz meg, szabályozza a lejtősterületek trágyázását, védősávokat határoz meg stb.). A szervestrágya felhasználás felső határ (170 kg

nitrogén hatóanyag/ha/év) betartása mellett ügyelni kell a trágyatároló kapacitására és műszaki minőségére, egyes jogszabály által nevesített területeken és/vagy időpontokban nem szabad trágyát kihelyezni, vagy csak engedélybirtokában lehet ezt megtenni. Az ideiglenes trágyatárolás szabályait is be kell tartani.

Továbbá bizonyos adatszolgáltatási és dokumentációs kötelezettségei is vannak a gazdálkodóknak, amelyek a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésének a végrehajthatóságát biztosítja.

2.4. Állatjelölés és nyilvántartás.

2.4.1. JFGK 6. a sertések azonosítása és nyilvántartása, a JFGK 7. a szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása továbbá a JFGK 8. a juhok és kecskék azonosítása és nyilvántartása

A *JFGK-k célja*: állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági okokból alapvető fontosságú a sertésszállítások nyilvántartása, azonosíthatósága és nyomon követhetősége, hogy valamennyi szarvasmarhaféle azonosítható, nyilvántartható és nyomon követhető legyen, valamennyi juh és kecske azonosítható, nyilvántartható és nyomon követhető legyen

Az állat-nyilvántartási jogszabályok alapján be kell jelenteni a tenyészeteket, illetve a szarvasmarhák esetében az egyedek születését és elhullását, valamint a tenyészetből történő kiszállítását, és oda történő beszállítását is. A gazdálkodás helyszínén minden esetben dokumentációt kell vezetni az állományról. Az állatok szállítását a jogszabályoknak megfelelően, kellő dokumentáltság mellett kell elvégezni. Alapvető követelmény az állatok jogszabály szerinti jelölése.

3. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírásai

A tagországoknak meg kell határozniuk a 73/2009/EK rendelet III. melléklete szerinti keretrendszer alapján a **helyes mezőgazdasági és környezeti állapot** fenntartására vonatkozó előírásokat.

Ez a keretrendszer a következőket foglalja magába:

1. Talajerózió elleni védekezés;
2. A talaj szervesanyag-tartalmának megtartása;
3. A talajszerkezet megtartása;
4. A környezetmegőrzés minimális szintjének biztosítása és az élőhelyek károsításának elkerülése.

károsításának elkerülése.

2010-2012-től a 73/2009/EK tanácsi rendelet új elemei: vízvédő-védősávok, vízgazdálkodás-engedélyek.

3.1. Hazai előírások

1. Talajerózió elleni védelemre vonatkozó előírások:

a) 12%-nál nagyobb lejtésű területen az alábbi kultúrák termesztése tilos: dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka.

b) 12%-nál nagyobb lejtésű területen a nyári és őszi betakarítású kultúrák lekerülése után gondoskodni kell a talaj fedettségéről:

ba) őszi kultúra vetésével, vagy

bb) a tarló október 30-ig történő megőrzésével vagy legfeljebb sekély tarlólántás és -ápolás elvégzésével, valamint a tarló gyommentes állapotban tartásával, vagy

bc) másodvetésű takarónövény termesztésével.

2. Erózió ellen kialakított teraszok megőrzése kötelező szőlőültetvények esetében

3. Vetésváltásra vonatkozó előírások:

- a) Egymás után két évig termesztető: rozs, búza, tritikálé, árpa;
 - b) Egymás után három évig termesztető: kukorica, és dohány;
 - c) Több évig termesztető maga után: évelő kertészeti kultúrák, évelő takarmánynövények, fűmagtermesztés, méhlegelő céljából vetett növények, illetve energetikai hasznosítás céljából vetett többéves növények, valamint a rizs;
 - d) Minden egyéb növény egy évig termesztető.
4. Tarló, nád, növényi maradvány valamint gyepek égetése tilos.
5. Mezőgazdasági területeken vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos, kivéve a belvíz, árvíz levezető árkok létesítésekor és értékmentéskor végzendő gépi munkavégzést.
6. A gyepterületek túllegettetése, valamint maradandó kár okozása tilos.
7. A mezőgazdasági területeket gyommentesen kell tartani.
8. A mezőgazdasági területeken a hasznosítás szempontjából nemkívánatos fás szárú növények megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni.

4. Kapcsolódó jogszabályok

Általános, eljárási szabályok

A Tanács 2009. január 19-i 73/2009/EK rendelete a közös agrárpolitika keretébe tartozó, mezőgazdasági termelők részére meghatározott közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott egyes támogatási rendszerek létrehozásáról, az 1290/2005/EK, a 247/2006/EK és a 378/2007/EK rendelet módosításáról, valamint az 1782/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

A Tanács 2008. április 29-i 479/2008/EK rendelete (.) a borpiac közös szervezéséről, az 1493/1999/EK, az 1782/2003/EK, az 1290/2005/EK és a 3/2008/EK rendelet módosításáról, valamint a 2392/86/EGK és az 1493/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

A Tanács 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról

A Bizottság 2006. december 15-i 1974/2006/EK RENDELETE az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról

A Bizottság 2004. április 21-i 796/2004/EK rendelete a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK tanácsi rendelet által előírt kölcsönös megfeleltetés, moduláció, valamint integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról

2007. évi XVII. törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről

322/2007. (XII. 5.) Kormány rendelet a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről

81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet a kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról

Jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények

A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről 3. cikk (1) bekezdése, a 3. cikk (2) bekezdésének b) pontja, a 4. cikk (1), (2), (4) bekezdése, (5) bekezdésének a), b) és d) pontja

A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről 6. cikk és a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről 9.§ (2) bekezdés a) és c) pontjai; 9.§ (3) bekezdés d), h) és i) pontjai;

269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól 3.§; 4.§; 5.§;

A Tanács 1979. december 17-i 80/68/EGK irányelve a felszínalatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről 4. és 5. cikk

219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről 10.§ (2) bekezdés a) és b) pontjai; 13.§ (1) bekezdés b), c) és d) pontjai

78/2007. (IV. 24.) Korm. rendelet a környezeti alapnyilvántartásról a KAR adatszolgáltatás teljesítése

A Tanács 1986. június 12-i 86/278/EGK irányelve a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása során a környezet és különösen a talaj védelméről 3. cikk

50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól 4.§ (2) és (7) bekezdései; 8.§ (2) és (4) bekezdései;

90/2008. (VII. 18.) FVM rendelet a talajvédelmi terv készítésének részletes szabályairól

2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről

A Tanács 1991. december 12-i 91/676/EGK irányelve a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről 4. és 5. cikk

59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről 3.§; 5.§ (1) és (2) bekezdései; 6.§ (7) és (9) bekezdései; 8.§ (1)-(11) bekezdései; 9.§; 10.§ (1), (2) és (6) bekezdései;

27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről

A Tanács 2008. július 15-i 2008/71/EK irányelve a sertések azonosításáról és nyilvántartásáról 3., 4. és 5. cikk

119/2007. (X. 18.) FVM rendelet a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről 10.§ (4) bekezdése;

116/2003. (XI. 18.) FVM rendelet a sertések jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 3.§; 7.§; 8.§; 9.§; 17.§; 21.§; 26.§;

Az Európai Parlament és a Tanács 2000. július 17-i 1760/2000/EK rendelete a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének létrehozásáról, továbbá a marhahús és marhahús termékek címkézéséről, valamint a 820/97/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről 4. és 7. cikk

99/2002. (XI. 5.) FVM rendelet a szarvasmarha-fajok egyedeinek jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről 3.§; 7.§; 8.§; 19.§; 23.§; 31.§;

A Tanács 2003. december 17-i 21/2004/EK rendelete a juh- és kecskefélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének létrehozásáról 3., 4. és 5. cikk

47/2005. (V. 23.) FVM rendelet a juh- és kecskefajok egyedeinek Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről 3.§, 4.§, 6.§, 7.§, 9.§

Helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartása

A Tanács 2009. január 19-i 73/2009/EK rendelete III. számú melléklete

50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról

5. Javasolt szakirodalom

Az alábbi honlapokon megjelentett vonatkozó információk:

EU (<http://europa.eu>)

FVM (www.fvm.hu)

MVH (www.mvh.gov.hu)

MgSzH (www.mgszh.gov.hu)

VKSZI (www.vkszi.hu)

Kölcsönös megfeleltetés önálló honlapja (előkészítés alatt)

3. téma SPS rendszer (szerző: Szentirmay Zoltán)

Az egységes támogatási rendszer (SPS)

A Közös Agrárpolitika folyamatos alkalmazkodási kényszer alatt áll. Ezt mind külső hatások (WTO) mind pedig a költséges és sokat által kritizált rendszer gazdasági és társadalmi elvárásokhoz történő folyamatos adaptálásának igénye teszi szükségessé. Az EK szerződésben lefektetett, az ágazattal kapcsolatban megfogalmazott célok ugyan nem változtak, de fokozatosan kiegészültek egy piaci impulzusokra jobban reagáló és fenntartható rendszer iránti igénnyel. A folyamatosan változó KAP reformfolyamatának fontosabb állomásai az 1992. évi McSharry reform, az AGENDA 2000, az utóbbi „félidős felülvizsgálatából” kinövő 2003. évi reform és a 2008 végén lezárult ún. „állapotfelmérés” (health check). Ezen reformok láncolatának egy konstans eleme a nem WTO-konform ár és termelési támogatások fokozatos átalakítása jövedelemtámogatásokká. Az ún. termeléstől leválasztott jövedelemtámogatás az SPS rendszer bevezetésével jutott el „evolúciós” csúcspontjára. A rendszer bevezetését a 2003. évi reform rendelte el.

A 2004-ben csatlakozott 10 majd 2007-ben az EU tagjává lett további 2 tagország számára viszont egy átmeneti lehetőséget biztosítottak, az ún. egyszerűsített területalapú támogatást (SAPS), ami 2013-ban jár le. Az EU régi tagországai és az egyszerűsített területalapú támogatással (SAPS) nem élő két új tagország (Szlovénia és Málta) legkésőbb 2007-től a 2003. évi KAP reform szerinti egységes farmtámogatási rendszerre (SPS) kellett, hogy átálljanak. Az SPS támogatást legkorábban 2007., legkésőbb pedig 2013-tól a többi új tagországnak is –köztük Magyarországnak - be kell vezetnie.

Magyarország az EU Bizottságnak bejelentette, hogy 2010-től be kívánja vezetni az SPS rendszert. Ezért T/5883 számon benyújtásra került az „SPS törvény” tervezete, melyet az Országgyűlés 2008 októberében elfogadott. A jogszabályt azonban Köztársasági Elnök úr nem írta alá, hanem annak egy szakasza miatt azt előzetes normakontrollra az Alkotmánybírósághoz küldte. Az SPS tényleges bevezetése elsősorban az AB döntésének tartalmától és idejétől függ. (Az alkotmánybírósági procedúra a jegyzet írásakor is tart.)

Az SPS rendszer alapelvei

Az SPS bevezetéséig, de legkésőbb 2007-ig az EU-ban számos termékpályához kapcsolódó közvetlen, termeléshez kötött támogatási jogcím képezte az egyes közös piaci szervezetek (CMO-k) pénzügyi ösztönző-rendszerét. Ezek termelési és támogatási kvótákba ágyazott „standard” KAP támogatások teljesség igénye nélkül a következők:

Szántóföldi növények (GOFR)
 Tej
 Marha- és borjúhús (6 jogcím)
 Juh- és kecskefélék (3 jogcím)
 Durumbúza
 Fehérjenövények
 Hüvelyesek
 Rizs
 Komló
 Dohány
 Burgonyakeményítő
 Vetőmagok
 egybek (olívaolaj, gyapot, szárított szőlő, banán stb.)

Illetve speciális rezsimek keretében bizonyos feldolgozóipari támogatások

Cukor
 Zöldség- gyümölcs (paradicsom, barack, körte)
 Szárított takarmány

A reform ezen jogcímekeket integrálta (illetve fogja 2012-g integrálni) egy egységes támogatási rendszerbe mely költségvetési szempontból nagyjából semleges (az egyes tagországok az SPS borítékjukban megkapják amit korábban termékpályánként külön-külön kaptak), viszont a támogatás termeléshez már nem köthető.

A KAP reform alapfilozófiájából kiindulva a termelői közvetlen támogatások már nem (csak) bizonyos javak folyamatos előállításának a függvénye, hanem ehelyett egy korlátozottan de forgalomképes, a termelési kötelezettségtől elszakadó támogatási jogosultság kerül a termelők számára megállapításra. Az egyénileg megállapított támogatási jogosultságok lehívása nem az adott termék előállításától függ, hanem a termelőnek a tulajdonában lévő jogosultságok számával megegyező hektárszámú mezőgazdasági területtel kell rendelkezniük, továbbá az üzem egész területén be kell tartaniuk -Tanács 73/2009/EK rendeletének II. mellékletében lefektetett- környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírások összességét (kölcsonös megfelelés).

Az SPS támogatás igénybevételéhez a gazdálkodónak tehát támogatási jogosultsággal és megfelelő méretű mezőgazdasági területtel kell rendelkeznie (1 jogosultság = 1 ha). A mezőgazdasági üzem tulajdonába kerülő támogatási jogosultságok -földterülettel vagy anélkül- értékesíthetők, természetes személy esetében örökölhetők, ajándékozhatók vagy jogi személyek esetében jogutódlással megszerezhető, de csak az adott tagországon vagy régióon belül. A jogosultság bérbe adhatók, de csak megfelelő hektárszámú földterület együttes átruházása esetében. A támogatási jogosultság vagyoni értékű jognak tekinthető (2007. évi. XVII. tv, 9. §)

Az SPS rendszer fő rugalmassága, hogy többféle modellvariációból biztosít választási lehetőséget az egyes tagállamoknak. Az SPS modellválasztás alapvetően azt jelenti, hogy a támogatási jogosultság milyen elvek szerint kerül kiosztásra a kiosztás módjába pedig befolyásolja a jogosultságok hektáronkénti értékét. Az „állapotfelmérés” eredményeként alapján a modellváltoztatás és korrekció, bizonyos keretek között, lehetséges.

A támogatás összegszerű megállapításakor a tagállam számára lefektetett globális támogatási felsőhatárból kell kiindulni (SPS boríték). Ez Magyarország esetében 2013-as 100%-os értéken meghaladja az évi 1,3 milliárd €-t. Ezen összeget először csökkenteni kell a továbbra is termeléshez köthető komponensekkel és a nemzeti tartalékkal (lásd később), mivel ezek nem képezik részét a termelőknek juttatott SPS jogosultságoknak. Az így kalkulált SPS boríték két alapmodell szerint osztható ki. A „történelmi modell” szerint az üzem által igénybevett 2000-2002 évek átlagos (közvetlen) támogatást kell felosztani ugyanezen időszak átlagos jogosult (használt) mezőgazdasági területére, vagy a regionális modell keretében az SPS boríték összegét -a SAPS-hoz hasonlóan- kell a teljes szántó és gyep és ültetvényterületre vetíteni. Az így kapott támogatási jogosultságok fő jellemzője tehát a számuk, ami a történelmi modellben a referencia-időszak hektárszámával, a regionális modellben pedig a rendszer első évében az üzem által bejelentett hektárszámmal egyezik meg, és az értékük. Az így kiosztott támogatási jogosultság az üzem tulajdonába kerül, amit évente a használatában lévő jogosult területtel aktiválhat. Amennyiben –jogosult terület hiányában- az üzem a jogosultságát vagy annak egy részét két évig nem képes lehívni, úgy az a nemzeti tartalékba kerül, vagyis jogosult számára elvész.

Míg a történelmi modellben a referencia-időszakhoz kapcsolódó átlagos és üzemenként differenciált támogatási jogosultságot osztanak ki a termelőknek, addig a regionális modell olyan nivelláló jogosultság-kiosztást tesz lehetővé, amely nincs tekintettel arra, hogy az üzem milyen mezőgazdasági tevékenységet folytat, milyen támogatásokat kapott vagy milyen termeléshez köthető költségei vannak.

A két rendszer előnyeinek ötvözésére alkották meg az ún. „hibrid-regionális” modellt amely a nivelláló területalapú felosztást kombinálja a történelmi referenciákkal. Ebben az esetben az SPS boríték egy előre meghatározott komponensét a regionális modellhez hasonlóan területi átalányként osztunk ki, míg a fennmaradó részt történelmi referenciák alapján üzemenként differenciáltan juttatjuk a gazdálkodónak úgy, két komponens (fix és változó) összegzésre kerül, és az első évben bejelentkezett területtel lesz elosztva. A hibrid modell tovább finomítható egy ún. dinamikus komponens beépítésével. Ez arra irányulhat, hogy a történelmi referencia alapján megállapított hányad egy előre megállapított kulcs alapján évente csökken –és egyidejűleg a regionális komponens nő- addig, amíg zérus nem lesz, és akkor egy tiszta regionális modellt kapunk. Ezt dinamikus hibrid modellnek nevezzük.

A tisztán regionális modellt egy tagállam sem választotta, viszont a regionális modell dinamikus hibrid és statikus hibrid variánst több. A többi tagország értelem szerűen a történelmi modellt alkalmazza. Az SPS átállásig alkalmazott standard rendszerhez képest a tiszta regionális modell jelentené a támogatások legnagyobb mértékű újraelosztását, míg a történelmi modell gyakorlatilag megőrzi a támogatási „status quot”. A támogatásjövdelem újraelosztása szempontjából a hibrid modellek valahol a két alapmodell között helyezkedhetnek el.

A termeléshez kötött támogatások

Az SPS támogatás alapvetően termeléstől függetlenített jövedelemtámogatást jelent, amely tartalmazza az összes korábban termeléshez kötött támogatásformát, úgy mint a gabona, olaj- és fehérjenövények, vetőmagok, hüvelyesek, durumbúza, dohány, cukorrépa³, keményítő burgonya, gyapot, komló, rizs, olíva, szarvasmarha, juh és kecske, tej. A KAP reform

³ A cukorrépa soha nem részesült termeléshez kötött közvetlen támogatásban, hanem a cukorreform intézményi árcsökkentése lett részbe kompenzálva termeléstől függetlenített cukor támogatással, ami az SPS boríték része.

elfogadása érdekében kötött kompromisszumok eredménye, hogy továbbra is széles körű lehetőség van a korábbi gyakorlatnak megfelelő termeléshez kötött támogatási komponensek alkalmazására:

Az SPS borítékból opcionálisan az alábbi támogatási elemek emelhetők ki -csökkentve a teljes SPS borítékot-, és továbbra is célzottan, termeléshez kötöttén nyújthatók:

- 1) Az anyatehén-prémium (Magyarország választotta)
- 2) Az anyajuh támogatás legfeljebb 50%-a; (Magyarország választotta)
- 3) Vágási támogatás, és a speciális vágómarha-prémium de csak 2010-11-ben
- 4) Az ún. 69. cikk szerinti speciális támogatások⁴: A tej, a szarvasmarha a juh és kecske továbbá a rizs ágazatokban a teljes SPS boríték maximum 3,5%-a erejéig. (Magyarország a tej esetében kívánja alkalmazni)

A felsorolt termeléshez kötött komponensek alkalmazásáról a tagállam dönt, az ahhoz kapcsolható termeléshez kötött pénzügyi borítékokat viszont a Bizottság állapítja meg csökkentve a tagország SPS borítékát. A termeléshez kötött komponensek tehát kikerülnek az SPS rendszerből, és a támogatás feltételei megegyeznek a standard rendszerével, természetesen a vonatkozó kvóták és támogatási felsőhatárok alkalmazása mellett.

Az SPS rendszerbe 2012-ig beintegrálásra kerül a jelenleg termeléshez kötött a fehérjenövény, a rizs, a héjas gyümölcs, keményítőburgonya, len-kender feldolgozóipari támogatások. Több kisebb jogcím termeléshez kötése már 201-től megszűnik.

A nemzeti tartalék

A támogatási felsőhatár szabadon választott hányadát a tagállam visszatarthatja ún. nemzeti tartalék címen. A nemzeti tartalék felhasználása speciális esetekhez köthető. A tagállam a tartalék terhére objektív és diszkriminációmentes feltételrendszer alapján új támogatási jogosultságokat oszthat ki, illetve a meglévők fajlagos értékét növelheti.

A nemzeti tartalék összege növekszik továbbá a fel nem használt támogatási jogosultságokkal, amelyek automatikusan a nemzeti tartalékra szállnak, és a tagállamok által opcionálisan alkalmazott, a jogosultságok értékesítéséhez kapcsolódó százalékos elvonásokkal. Magasabb elvonási kulcs alkalmazható pl. föld nélküli jogosultság-elidegenítés esetében.

A nemzeti tartalék fontosabb esetei:

- a) új belépők
- b) szerkezetátalakítás és fejlesztési programok
- c) speciális helyzetben lévő gazdálkodók
- d) a SAPS-SPS átállás speciális problémáinak kezelése.

Magyarország mindegyik lehetőséggel kíván élni, de különösképpen az a) és a d) pontban foglaltakkal.

Speciális támogatási esetek

⁴ mivel a 73/2009/EK 68. cikke rögzíti a feltételeket

Főszabályként –a SAPS/top up rendszerrel ellentétben- támogatási jogosultság csak jogosult területtel együtt eredményez támogatást. Derogációként, bizonyos esetben azok a szarvasmarha és juhtartók, akik támogatási referenciával igen, de megfelelő földterülettel nem rendelkeztek terület nélkül is kaphatnak támogatást, amennyiben a nagy számosságú egységben (LU) kifejezett állatlétszámuk legalább felét megtartják. Ezen támogatási jogosultságokat „speciális feltételektől függő támogatási jogosultságoknak” nevezzük, hiszen ezek nem tekinthető a termeléstől teljesen függetlennek, de mégis az SPS rendszer részét képezik. Mivel ezek a támogatási jogosultságok földterülettől függetlenül is aktiválhatók, a normál jogosultságoktól elkülönülten kell őket kezelni.

A 68. cikk szerinti támogatások

Az Állapotfelmérés megállapodás értelmében a tagállamok a birtokukban lévő nemzeti boríték (közvetlen támogatások összege) 10 százalékát elkülönítve használhatják fel. Az új tagállamok esetében a 10 százalék nem a jelenlegi, hanem majd a 2013-ban rendelkezésre álló 100 százalékos közvetlen támogatási szint alapján kerül meghatározásra. Ez az összeg Magyarország esetében évente 130 millió euró körül alakul.

A tagállamok az elkülöníthető 10 százalékot speciális szabályok alapján a 73/2009/EK rendelet 68. cikkében lefektetett célokra használhatják fel. A 10 százalékos keretből a teljes boríték maximum 3,5 százalékának erejéig termeléshez kapcsolt támogatást nyújtható:

a) a fenti keretbe beletartozó jogcímek:

- az állattenyésztést (szarvasmarha, juh és tej) továbbá a rizstermesztés támogatása gazdaságilag sérülékeny gazdálkodási formák esetén vagy térségekben vagy környezetvédelmi szempontból érzékeny területeken. (Magyarország a tej esetében kívánja alkalmazni)
- speciális, környezetvédelmi szempontból fontos gazdálkodási formák támogatása
- védett minőségi termék előállítás (földrajzi árujelző, hagyományos és biotermékek)
- értékesítés, promóció
- hozzájárulás magasabb állatjóléti követelmények betartásához
- kölcsönös kockázati alap felállítása állat és növénybetegségek továbbá környezeti károkozás eseteire.

b) A 10 százalékos keret fennmaradó 6,5 százalékos részéből termelésbiztosítási díjtámogatások, agrár-környezetvédelmi (ua. mint az ÚMVP-ben) és szerkezetátalakítási (ua. mint a hasonló nemzeti tartalékból adható jogcím, párhuzamos alkalmazás nem lehetséges) támogatás adható. Ezen utóbbit Magyarország a dohány és egyes élőlétszám-igényes kertészeti ágazatok támogatására kívánja felhasználni.

Földhasználat

Az üzem tulajdonában lévő támogatási jogosultság a kérelmező használatában lévő mezőgazdasági területtel váltható támogatássá. A jogosult területnek legalább a tárgyévi támogatási igénylésre nyitva álló időszak utolsó napján (június 9.) az üzem használatában kell lennie. A jogosult SPS területbe minden mezőgazdasági terület beleértendő, kivéve a erdőket (ebből kivéve a vidékfejlesztés keretében erdősített mezőgazdasági területeket). Bizonyos nem kizárólag mezőgazdasági hasznosítású területeket is jogosultak lehetnek. Az SPS modellhez kapcsolódó földhasználat tehát alapvetően a szántó, a legelő és az ültetvény. A

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

- az Európai Unió és a Magyar Köztársaság támogatásával.

SAPS-ban megismert „jó környezeti és mezőgazdasági állapotban” tartás követelménye az SPS-ben is fennáll. A minimális támogatható terület 1 ha. Az új tagországok esetében az SPS terület tehát a fás szárú energiaültetvények, az erdősített mezőgazdasági területek és a 0,3-ha és 1 ha közötti ültetvények vonatkozásában térnek el a SAPS területtől. Az állandó legelő és a szántó aránya, a 2003-évi referenciaértékhez viszonyítva az előbbi rovására nem változhat, de az állandó legelő erdősíthető.

A magyar SPS modell

Magyarország 2010-től az úgynevezett regionális hibrid modellt kívánja bevezetni, mely felváltja az eddigi SAPS/top up rendszert. A magyar modellről fő elveit az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

Az új tagállamok továbbra is az eredetileg regionális modell szabályai szerint, — a historikus elemek erősítésével is — alkalmazhatják az egységes támogatási rendszert, területüket egyetlen régióknak is tekinthetik.

Az SPS *regionális modelljének* alkalmazása keretében a jogosultságok értékét a teljes SPS keretnek az alkalmazás első évében megállapított összes támogatható területre történő vetítésével kapjuk meg. Ez a modell hasonlít leginkább a SAPS rendszerre: a teljes rendelkezésre álló SPS borítékot elosztjuk az összes jogosult földterület mennyiségével, és ebből kapjuk meg a jogosultságonkénti támogatási összeget. A regionális modell ugyanúgy átalánytámogatáshoz (flat-rate) vezet, mint a SAPS: azaz a jogosultságok értéke kedvezményezettenként meg fog egyezni. A regionális modell a támogatási összegeket az SPS bevezetésének évében fennálló földhasználati viszonyok arányában osztja szét, mert mindenkinek egységes értékű jogosultságot ad, de a jogosultságok számát a bevezetés évének földhasználata szabja meg. (Regionális modellt – a fent leírt „tisza” formájában - egy „rég” tagállam sem vezetett be.) Magyarország számára természetesen ez az út nem vállalható, hiszen a területalapú átalánytámogatás nivellál, pénzügyi átcsoportosításokat jelentene a 2004-2008 közötti „top up” intenzív ágazatokból a nem termelő földhasználók irányába.

Támogatási jogosultságok meghatározása az áttérés évében

A támogatási jogosultságokat az alkalmazás első évében osztjuk ki 2013 évi 100%-os névértéken. Tekintettel a támogatások fokozatos bevezetésének elvére, a tényleges kifizetés ennél a tárgyévben kisebb lesz, meghatározott „diszkont” szint lesz érvényes. A szerzett jogosultságok hektárra vetített értéke üzemenként eltérő, a támogatás lehívása csak jogosult területtel lehetséges.

Az SPS első évében kiosztásra kerülő támogatási jogosultság két komponensből áll. Az első komponens az, amely minden, a tárgyévben bejelentkezett a jogosultsági kritériumoknak megfelelő, jogosult területtel rendelkező földhasználót megillet. Ez a **regionális komponens**. Ennek átálláskori „diszkont” évi értéke nagyjából a 2008. évi SAPS szintnek felel meg.

A regionális komponenshez meg kell állapítani az országos SPS regionális támogatási borítékot, amit elosztunk a bejelentkezett hektárszámmal. Ezt a komponens úgy képzeljük el, mint a SAPS támogatás „meghosszabbítását” ahol a jogosult terület a SAPS terület az említett különbségekkel.

A második komponens pedig az, amellyel differenciálunk, a **kiegészítő komponens**. A differenciálás objektív módon kerül meghatározásra, mivel az üzemszintű kiegészítő referenciaösszeg a bázisidőszakban (2006. a „top up”-os ágazatok és 2008. a cukor és a zöldség-gyümölcs esetében) az üzem által igénybe vett ágazat és üzemspecifikus támogatásainak (ágazati top up-ok és külön cukor és zöldség gyümölcs kifizetés) arányában kerül felosztásra. A kiegészítő komponenshez meg kell állapítani az országos kiegészítő SPS borítékot, amely az eltérések összességét tartalmazza. A kiegészítő borítékból - a modell lényegét jelentő - allokációs mechanizmus segítségével egyéni referenciaösszegeket állapítunk meg, azt elosztjuk a jogosult hektárszámmal, és az így kapott kiegészítő komponenssel növeljük meg a regionális komponens értékét. A termelő jogosultságainak száma a 2010 május 15-ig bejelentett hektárszám lesz, a jogosultságok névértékét pedig a **(regionális komponens)+ (kiegészítő komponens)** összeg adja.

A kiegészítő komponens az amely a nemzeti tartalékból kerül kiosztásra, tehát a nemzeti tartalék arányát országos szinten a $(\text{kiegészítő boríték})/(\text{SPS keret})$ + klasszikus tartalék képlet adja. A közösségi szabályozás a SAPS-ról az SPS-re történő áttérés évében nem korlátozza a nemzeti boríték nagyságát, csak azt rögzíti, hogy az elosztást objektív kritériumok alapján kell megvalósítani. A top-up keretében megvalósított differenciálás „átültetése” logikus, a közösségi szabályozás elveivel összhangban levő megoldás. A regionális boríték és a kiegészítő boríték összege megegyezik a hagyományos tartalékkal és a termeléshez kapcsolt komponensekkel csökkentett országos SPS borítékkal. Technikailag tehát két tartalékot képezünk, a) a hagyományos tartalékot (nemzeti tartalék), b) pedig a kiegészítő borítékként szolgáló tartalékot (elkülönített nemzeti tartalék). Ezen utóbbi mértékének nagyjából a teljes keret 35 %-a.

A regionális komponens (rk) megállapítására az áttérés évében

A regionális komponensre jogosult területnél lehetőségünk a SAPS-szal néhány korábban felsorolt kivételtől eltekintve azonos jogosultsági szabályok megállapítására így az SPS jogosult terület is nagyjából 5 millió ha körül alakulhat. Ha el kívánjuk kerülni azt a helyzetet, hogy azon földhasználókat, akik SAPS támogatásban részesültek de top up-ot nem kaptak (legelő, zöldség-gyümölcs, burgonya, szőlő-bor, cukorrépa stb.) ne érjen jelentős pénzügyi veszteség, akkor egy viszonylag jelentős regionális komponensre célszerű megállapítani. Fontos, hogy a végleges szám összeg csak a kiosztási fázis legvégén lesz ismert, hiszen az SPS keretből először levonjuk a termeléshez kötött jogcímekeket, a 68. cikk szerinti jogcímekeket utána megállapítjuk a bázisalapú kiegészítő komponensre, majd a klasszikus nemzeti tartalék igényeit vesszük számításba (új belépők, báziskorrektúra, szerkezetátalakítás stb.) és a maradék összeget osztjuk a teljes 2010. évben jóváhagyott területtel. A kifizetésre kerülő összeget természetesen a mindenkorai árfolyammozgások is befolyásolhatják

A kiegészítő komponens (kk) megállapítására az áttérés évében

Annak érdekében, hogy a támogatási összegeket a „tisztán” regionális modell adta lehetőségekhez képest jobban differenciálni, és ezáltal az agrárpolitikai célokat hatékonyabban elérni tudja, Magyarország alkalmazni kívánja a 73/2009/EK rendelet 57 cikk (3) bekezdésében foglaltakat, amely értelmében:

„(3) Az egységes támogatási rendszer alkalmazásának első évében az új tagállamok felhasználhatják a nemzeti tartalékot arra, hogy – objektív ismérvek alapján, a mezőgazdasági termelők közötti egyenlő bánásmódot, valamint a piac és a versenyhelyzet torzulásának megakadályozását biztosító módon – támogatási jogosultságokat utaljanak ki olyan

ágazatokban működő mezőgazdasági termelők részére, akik az egységes támogatási rendszerre való áttérés eredményeképpen különleges helyzetbe kerültek.”

Az ebben foglaltak tehát lehetőséget nyújtanak arra, hogy egy alkalommal, az SPS bevezetés évében a kedvezményezetteknek differenciált támogatási jogosultság értékeket állapítsunk meg, de kizárólag objektív és nem diszkriminatív módon, és kizárólag arra a célra, hogy a SAPS-ról az SPS-re történő áttérésben bizonyos szempontból hátrányosan érintett ügyfeleket kompenzáljuk az őket érő potenciális kiesés miatt.

Ilyen kiesés az átállás folyamán a SAPS támogatás kapcsán nem tetten érhető, hiszen a SAPS által nyújtott átalány (flat-rate) területalapú támogatást a kedvezményezettek továbbra is megkapják az SPS regionális modelljének keretében. A kiesés nemzeti kiegészítő támogatási rendszer (top-up rendszer) átalakulásában keresendő: míg a SAPS alkalmazása mellett van lehetősége a tagállamnak ágazatonként differenciált mértékű top-up támogatást nyújtani, addig az SPS bevezetésétől erre már nincs lehetősége; a top-up támogatás az SPS támogatás egységes kiegészítéseként nyújtható (társfinanszírozás jelleg). Azaz a korábban top-up támogatásban részesülők az SPS bevezetésével hátrányba kerülnének azzal, hogy a korábban nekik célzott támogatást most már egyenlő arányban osztaná el a támogatási rendszer az összes kedvezményezett között.

Ennek kiküszöbölésére a top-up támogatásban részesülőket egy viszonylag nagy összegű nemzeti tartalék képzésével referencia összegekhez juttatjuk olyan arányban, amilyen arányban a top-up támogatásokat egy kijelölt, az SPS bevezetését megelőző, referencia évben (2006-ban⁵) igénybe vették. A leírt technikával Magyarország egy jogilag regionális modell szerinti SPS rendszert vezet be, ám gyakorlatilag a regionális és történelmi modellek kevert, hibrid modelljét valósítja meg az agrárpolitikai céloknak megfelelően.

A kiegészítő borítékból kiosztásra kerülő referencia összegek megállapítása hasonlít a az EU-15-ök által alkalmazott történelmi modell mechanizmusára azzal a különbséggel, hogy a jogszabály itt nem rögzít referencia időszakot, hanem objektív kritériumok szerinti elosztást ír elő. A modell szempontjából egy viszonylag magas bázist eredményező évet, 2006-ot vettük viszonyítási alapnak, de ugyanígy több év átlagát vagy más „referencia” időszakot is használhatunk. Az egyes termelők kiegészítő referencia összege úgy kerül megállapításra, hogy a választott referencia időszakban –2006-ban- a termelő által „üzemsorosán” igénybevett top up támogatásai arányában részesül a kiegészítő boríték forrásaiból. Minden egyes termelő referencia összege mindazon termék-specifikus támogatási komponensekből tevődik össze (gabona, tej cukor, szarvasmarha, dohány stb.) amelyeket ő a választott referencia időszakban ágazati „top up”-ként igénybe vett.

Speciális kezelést igényel a 2006-2008-ban a SAPS rendszertől függetlenül működő külön cukorkifizetés. Mivel 41 millió € összegű külön cukorkifizetés az SPS átállás évében megszűnik és forrása az SPS borítékba olvad, a répatermelők forrásvesztése megakadályozásának egyetlen módja, ha megfelelő támogatási jogosultságot kapnak az SPS kiegészítő komponens terhére. A cukor támogatásokra nem vonatkozik az átmeneti szabályozás, vagyis a támogatás fokozatos bevezetése, így ezek a jogosultságok 100%-os értéken kerülnek beszámításra, 2009-2013 között nem növekednek tovább.

Hasonló technikával kívánjuk megoldani a 2008-tól bevezetésre került zöldség-gyümölcs reform keretében megszüntetendő paradicsom, őszibarack és körte feldolgozóipari támogatás

⁵ Ezen időpont alkotmányosságát vizsgálja az AB

megszüntetését ellentételező külön SPS növekmény szétosztását. A reformjavaslatról ugyan döntés még nincs, de a modell feltételezi, hogy a Bizottság javaslatában szereplő többletforrást –4 756 000 €– a külön cukorkifizetéshez hasonló módon az érintett termelőknek adjuk.

Az SPS jogosultság nemzeti kiegészítése (SPS-top up)

Az SPS top up alapvetően másképp működik mint a SAPS top up. Az alapot a termelő rendelkezésére álló SPS jogosultság képezi, amely egy EU-s és egy hazai komponensből áll. Mivel a két rész kifizetése ugyanahhoz az eseményhez (az SPS jogosultság lehívása kapcsolható) kifizetésük feltétele is megegyezik. A rendszer inkább az EU-s rész olyan társfinanszírozására hasonlít, ahol a nemzeti komponens mértékének a jogosultság névértékének 30%-án⁶ belül kell maradnia. A rendszer úgy is felfogható, hogy minden euró közösségi támogatáshoz legfeljebb az alábbi top up összegek kapcsolhatók:

2009	2010	2011	2012	2013
50 cent	42,9 cent	25 cent	11,1 cent	0

Nemzeti jogszabályi háttér

A T/5883 számon az Országgyűlésnek benyújtott „SPS törvény” módosító indítványokkal az OGY által elfogadásra került de –a fent említett okok miatt – nem lett kihirdetve. Az SPS rendszer bevezetésének szükséges feltétele a tv. Hatályba lépése.

A törvény a nemzeti hatáskörbe tartozó, és törvényi szintet igénylő kérdéseket kívánja szabályozni. Ezek kiterjednek a támogatási jogosultság, mint mezőgazdasági vagyoni értékű jog

- a) nemzeti tartalékának képzésével, felhasználásával,
 - b) kiosztásával, valamint
 - c) forgalmazásával
- összefüggő szabályok megállapítására.

A javaslat – figyelemmel a közösségi jogi szabályozási rendszer sajátosságaira, a rendelkezéseket döntően két fogalom, a mezőgazdasági termelő, és a mezőgazdasági üzem köré rendezi. E kérdések rendezése minden egyes EU tagállamban a nemzeti agrárpolitika hangsúlyos elemét képezi.

A közösségi jogi rendelkezésekkel összhangban a javaslat kimondja, hogy a támogatási jogosultság, mint mezőgazdasági vagyoni értékű jog a mezőgazdasági termelő tulajdonába kerül.

A támogatási jogosultságok vagyoni értékét az egységérték megállapítására vonatkozó szabályok kívánják biztosítani. A támogatási jogosultság megállapításáról szóló határozat rendelkező része 2013-as egységértéken fogja Európában meghatározott módon fogja tartalmazni, hogy a mezőgazdasági termelő milyen összegű támogatásra, míg határozat indokoló részében tájékoztató adatként kívánjuk feltüntetni, hogy a mezőgazdasági termelő 2010-2012. között a közösségi forrásokból várhatóan milyen összegű támogatásra lesz jogosult. Ezen összeget pedig évente a központi költségvetésből – közösségi jogszabályban meghatározott okok miatt csökkenő összegben – ki lehet egészíteni. A nemzeti támogatás

⁶ Külön szabályok vonatkoznak a cukor komponensre, mivel az 100 %-os szinten fizetendő, illetve a tej komponensre, amelyet a közösségi szint 100 %-áig egészíthetünk ki nemzeti forrásból.

csökkenésével egyidejűleg fokozatosan nő a közösségi támogatás összege. 2013-tól kezdődően a támogatás kizárólag közösségi forrásokból kerül finanszírozásra. Ezen rendelkezések a mezőgazdasági termelők gazdálkodási biztonságát erősítik.

A támogatási jogosultság a kiosztással eredeti tulajdonszerzéssel, a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv határozatával kerül a mezőgazdasági termelő tulajdonába. A kiosztás adó, illeték és térítésmentesen történik.

A javaslat külön is foglalkozik a támogatási jogosultságok nemzeti tartalékával. A javaslat a közösségi jogszabályokkal összhangban kétféle nemzeti tartalékot különböztet meg: az egyik az un. általános nemzeti tartalék, amelynek felhasználására a közösségi jogszabályokban foglaltaknak megfelelően kerül sor, és amelynek működése folyamatos. A javaslat értelmében a támogatási jogosultságok első kiosztásakor a kiosztásra az un. elkülönített nemzeti tartalékból kerül sor. Azon mezőgazdasági termelők, akik a bázis időszak megállapítását követően kezdtek mezőgazdasági tevékenységet, illetve bővítették tevékenységüket, a nemzeti tartalékból kapnának támogatási jogosultságot.

A támogatási jogosultságok átruházása esetében a javaslat ki kívánja használni azt a közösségi jogszabályok által biztosított lehetőséget, miszerint a föld nélküli átruházás esetében az elvonás mértéke - a kiegészítő komponens vonatkozásában - maximálisan 50 %- lehet. Ez a spekulációs vásárlások ellen ható rendelkezés. A fiatal gazdák, a tevékenységüket megkezdő mezőgazdasági vállalkozások, illetve a jogosultság aktiválásához megfelelő szabad földterülettel rendelkező vállalkozások részére elvonásmentesen lehetne a támogatási jogosultságokat értékesíteni. Ugyancsak biztosítja a javaslat a támogatási jogosultságok elvonásmentes értékesítésének lehetőségét, ha arra a földterülettel együtt kerülne sor, vagy a mezőgazdasági üzem egészének átruházásához kapcsolódna. Fontos, hogy a föld- és jogosultság használatban bekövetkező változásokat az MVH-nál be kell jelenteni, azt írásos megállapodásban kell rögzíteni. A jogosultsághoz kapcsolódó földterületet nem a földhivatali helyrajzi szám, hanem a MEPAR koordináták alapján kell megjelölni.

A módosuló jogszabályok közül a földügyeket érintő rendelkezés, miszerint a mezőgazdasági az elővásárlásra és az előhaszonbérletre vonatkozó jognyilatkozat csak a földre és a jogosultságra együttesen tehető meg.

A javaslat módosítani kívánja az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvényt is. Erre azért van szükség, mivel az állam a polgári jogviszonyok alanyaként a termőföld mellett a támogatási jogosultságok tulajdonosává is válhat. Ezen jogviszonyoktól el kell választani, amikor az állam közhatalmi jogosítványait gyakorolva a nemzeti tartalékból oszt ki vagyoni értékű jogokat (támogatási jogosultság).

Végrehajtási rendeletek

A tv. felhatalmazása alapján több támogatási tárcarendelet megalkotása válik szükségessé. Ezek közül a legfontosabb rendelkezések a jogosultságok névértékének kiszámításáról és kiosztásáról, a forgalmazás technikai szabályairól, a nemzeti tartalék jogcímeiről működési elveiről, továbbá a termeléshez kötött jogcímek szakmai feltételeiről állapítanak meg részletes szabályokat. Ezen tervezetek az FVM honlapjára már felkerültek.

4. téma: az agrár-szakigazgatás rendszere (szerző: Dr. Mikó Zoltán)

1. Az agrárgazdaság és a vidék nemzetgazdasági jelentősége

Napjainkban a *mezőgazdaság jelentőségét* alapvetően három tényező határozza meg:

- forrása az élelmiszerellátásnak és a könnyűiparnak
- természetes életközege a vidéki, elsősorban a falun élő népességnek, vagyis a lakosság többségének
- meghatározó szerepet tölt be az ökológiai egyensúly fenntartásában.

A magyar agrárgazdaság a kedvező ökológiai adottságok kihasználásában és a *vidék fejlődésében* alapvető szerepet játszik. Magyarország jelentős természeti kincse a mezőgazdasági termelésnek, különösen jó feltételeket nyújtó termőhely. Az ország természeti adottságai történelmileg stabil agrárkultúrát alapoztak meg.

Figyelemmel az Európai Unió Közös Agrárpolitikájára is a *mezőgazdaság multifunkcionális jellege* a meghatározó. Ez annyit jelent, hogy a

- a gazdasági
- a szociális, és
- a természeti, valamint környezetvédelmi szempontok

együttesen jelentkeznek a mezőgazdaságban, valamint az arra vonatkozó szabályozásokban.

Hazánk 2004. május 1-vel tagja lett az Európai Uniónak, így a Közös Agrárpolitika (KAP) kedvezményezettjévé vált. A hazai gazdaságok számára is elérhetővé vált, hogy igénybe vegyék az EU agrár, illetve vidékfejlesztési támogatásait. A KAP reform 2007-2013-as időszakra érvényes változása a közvetlen támogatások termeléstől elválasztását tűzte ki céljául, míg az agrár vidékfejlesztésen belül mind a versenyképességnek, mind pedig a tudatos környezetgazdálkodásnak egyre bővülő szerepet szán. E politika pénzügyi alapjait az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alap (EMGA), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA), valamint az ezt kiegészítő nemzeti források* biztosítják. Ezen új támogatási rendszer működtetése *sajátos intézményi és eljárási szabályok* megalkotását tette szükségessé

2. Az agrár-és vidékfejlesztési igazgatás intézményi struktúrája

2.1. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Az EU Közös Agrárpolitikája jelentősen átrendezte a minisztériumi munkát, melynek *legfőbb területei* az alábbiak:

- a) stratégiaalkotás (közösségi támogatási tervek, programok elkészítése)
- b) jogalkotás
- c) költségvetési tervezés
- d) egyedi hatósági ügyek intézése
- e) a Közös Agrárpolitika kialakításának végrehajtását szolgáló nemzeti intézményrendszer működtetése
- f) humánerőforrás-politika,
- g) irányítás és
- h) ellenőrzés.

A közösségi támogatási tervek, programok közül ki kell emelni a Nemzeti Fejlesztési Terv keretei között kidolgozott Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Programot (AVOP), valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervet (NVT). Az EU ezeket a programokat 2007-ig a Strukturális Alapokból támogatta. A 2007-2013-as időszakra érvényes KAP reform részeként fogadta el az Európai Unió az *Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)*, amelynek

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

- az Európai Unió és a Magyar Köztársaság támogatásával.

finanszírozását egy, az EU költségvetésében önálló pénzalapként megjelenő *Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA)* biztosítja.

2.2. A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MGSZH)

Az MGSZH-t *elnök* vezeti. Az MGSZH feladatát *Központja és a területi szervei* útján látja el. Az MGSZH Központja és területi szervei is *önálló jogi személyiséggel* rendelkeznek. A területi szervek *önálló hatáskörrel* rendelkezzenek. A területi szervek *megyei szinten* szerveződnek.

Az MGSZH Központja az egész országra kiterjedő illetékességgel rendelkezik, az MGSZH területi szerveinek illetékességi területe – amennyiben jogszabály másként nem rendelkezik – a nevében *megjelölt közigazgatási területre (megye)* terjed ki.

Ha jogszabály másképp nem rendelkezik, az MGSZH hatáskörébe tartozó közigazgatási hatósági ügyben *első fokon a területi szerv, másodfokon a Központ* jár el. Amennyiben a *Központ jár el első fokon, döntése ellen közigazgatási eljárás keretében fellebbezésnek helye nincs.*

Az MGSZH-t a Kormány rendeletben az alábbi hatósági feladatok ellátására jelölte ki:

- a) növénytermesztési hatóság,
- b) talajvédelmi hatóság,
- c) állategészségügyi hatóság,
- d) tenyésztési hatóság,
- e) erdészeti hatóság,
- f) vadászati hatóság,
- g) halászati hatóság,
- h) takarmányozási hatóság,
- i) borászati hatóság,
- j) növényvédelmi szerv,
- k) mezőgazdasági igazgatási szerv
- l) élelmiszer-biztonsági szerv,
- m) zöldség-gyümölcs minőség-ellenőrzési szervként.

Speciális hatósági jogosítványokkal rendelkezik:

- a) a *hatósági állatorvos, a hatósági főállatorvos* mint állat-egészségügyi hatóság
- b) a *növényvédelmi felügyelő* mint növényvédelmi, illetve élelmiszer ellenőrző hatóság,
- c) a *takarmányfelügyelő* mint takarmányozási hatóság, valamint
- d) a *zöldség-gyümölcs minőség-ellenőr* mint élelmiszerellenőrző hatóság.

A növények, növényi termékek *határforgalmának* növényvédelmi ellenőrzését az MGSZH területi szerveinek *növény-egészségügyi határkirendeltségei* látják el. E rendelkezés az egységes európai piac működését is biztosító Schengeni Egyezmény életbe lépését követően az Európai Unió külső határainak növény-egészségügyi ellenőrzésére, biztosítására terjed ki.

Az agrárigazgatáshoz évek óta szorosan kapcsolódik a *falugazdász-hálózat*, amely szintén az MGSZH keretein belül működik. A visszaélések elkerülése végett a kormányrendelet úgy rendelkezik, hogy a helyszíni ellenőrzési feladatok ellátására csak az MGSZH területi szervének alkalmazásában álló olyan *köztisztviselő* jogosult, aki rendelkezik a kormányrendeletben meghatározottak szerint kiállított *igazolvánnyal*.

2.3. A Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)

Az MVH a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter irányítása alatt álló központi hivatal. Az MVH önállóan gazdálkodó, előirányzatai felett teljes jogkörrel rendelkező központi költségvetési szerv.

Az MVH feladatát a központi szerve, igazgatóságai, valamint területi szervei útján látja el, amelyek külön-külön önálló jogi személyiséggel nem rendelkeznek. A központi szerv és az igazgatóságok illetékességi területe az ország egész területére kiterjed.

Az MVH-n belül az alábbi igazgatóságok működnek:

- a) Piaci Támogatások és Külkereskedelmi Tevékenységek Igazgatósága
- b) Közvetlen Támogatások Igazgatósága
- c) Intervenciós Intézkedések Igazgatósága
- d) Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága
- e) Pénzügyi Igazgatóság
- f) Területi Igazgatóság.

Az egyes támogatásokkal igénybevételeivel kapcsolatos első fokú hatósági feladatokat az igazgatóságok látják el, míg a határozatok ellen benyújtott fellebbezést az MVH központi szerve bírálja el.

Az MVH területi szervei megyei szinten kerültek kialakításra.

Az MVH EU támogatások kifizetési feladatait csak abban az esetben láthatja el, ha megfelelő eljárás után akkreditálták. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, illetékes Hatóságként felelős az MVH-nak a közösségi vívmányoknak megfelelő akkreditációjáért. E feladatkörben a miniszter – külön jogszabályban foglaltak szerint – jogosult az akkreditáció megadására, illetve szükség esetén megvonására.

Az MVH, mint akkreditált kifizető ügynökség ellátja az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (EMGA), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtott támogatások lebonyolításával összefüggő, valamint az EU által notifikált egyes nemzeti támogatásokkal – ide értve a kárenyhítési támogatásokat is – összefüggő feladatokat.

Az EU által megkövetelt Integrált Igazgatási és Ellenőrző Rendszer (IIER) működtetése szintén az MVH feladatkörébe tartozik, ezen belül az MVH működteti különösen

- a) a külön jogszabályban meghatározott gazda- és ügyfélregisztert,
- b) a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszert (MePAR), amely a terület alapú kifizetések kizárólagos hivatkozási alapja.

2.4. A földhivatalok

A földügyi szakigazgatás jelenlegi szervezetrendszere az egységes ingatlan-nyilvántartás bevezetésével alakult ki. 1972-ben, az egységes ingatlan-nyilvántartási rendszer kialakulásával a bíróságok által vezetett telekkönyv feladataival együtt beolvadt a földhivatalok szervezetébe.

A jelenleg hatályos szabályozás értelmében az ingatlanügyi szakigazgatási tevékenység kiterjed a földtulajdon, a földhasználat, a földvédelem, az ingatlan-nyilvántartás, földértékelés, a földmérés és térképészet külön jogszabályokban meghatározott hatósági feladatainak ellátására, mely a földhivatal hatáskörébe tartozik.

Földhivatal működik a megyékben, a fővárosban (megyei földhivatal) és a körzetekben (körzeti földhivatal).

Az ingatlanügyi szakigazgatási feladatokat mint ingatlanügyi hatóság - ha jogszabály kivételt nem tesz -

- a) első fokon a körzeti földhivatal (a fővárosban: fővárosi kerületek földhivatala),

b) másodfokon a *megyei földhivatal* (a fővárosban: fővárosi földhivatal) látja el.

A földhivatal *hivatalvezető* irányítása alatt működik. A megyei földhivatal feladatkörén belül a szakmailag összefüggő feladatokat *osztályok* látják el. A megyei földhivatal szervezeti felépítését, működési rendjét az egyes osztályok részletes feladatait a megyei földhivatal *Szervezeti és Működési Szabályzata* tartalmazza.

3. A Közös Agrárpolitika (KAP) nemzeti végrehajtásának szabályozási rendje

A legszűkebb értelemben az agrárium körébe csak a *mezőgazdasági termeléssel* (növénytermesztés, állattenyésztés) kapcsolatos területek tartoznak. Az *EU közös agrárpolitikája* viszont nem csak ezen kérdésekre koncentrál, hiszen pl. az állat-, illetve növényegészségügy területén kimutatható a kapcsolat az élelmiszerszabályozással is, de 2007-től kezdődően az *agrár-vidékfejlesztés a Közös Agrárpolitika önálló pillérévé vált*. A földhasználattal kapcsolatos kérdések nem választhatók el pl. az erdőgazdálkodástól, a környezetgazdálkodástól, valamint az agrár-vidékfejlesztéstől. Ezen struktúrák esetében pedig szintén 2009-től kezdődően az egyes támogatások igénybevétele esetén szakmai feltétel az un. kölcsönös megfeleltetés (cross compliance), amely bizonyos agrár környezetvédelmi és állatjóléti rendelkezések mezőgazdasági üzemi szintű betartását teszi szükségessé, melynek ellenőrzése az egyes agrár-szakigazgatási feladatokat ellátó hatóságok feladata. Az agrár-szakigazgatás sajátos területe az *EU piaci rendtartásainak működtetése*, a támogatási rendszer működtetése.

Az agrár és vidékfejlesztési igazgatás egyik legfontosabb feladata a közösségi illetve nemzeti forrásokból nyújtott támogatások igénybevitelével összefüggő, nemzeti hatáskörbe tartozó végrehajtási feladatok ellátása.

Az EU csatlakozást követően a *közös agrárpolitika részeként* mind a támogatási rendszerre, mind pedig az agrártermékek piacszabályozására olyan, az EU által alkotott jogszabályok léptek hatályba, amelyeket *közvetlenül is* alkalmazni kell Magyarországon. Ennyiben a csatlakozást követően az agrár-vidékfejlesztési szabályozás egy jelentős területén a *nemzeti szabályozási szuverenitás megszűnik, illetve jelentősen korlátozódik*, a szabályozás pedig elsősorban a jogharmonizációra, valamint a Közös Agrárpolitika (Common Agricultural Policy - CAP) nemzeti végrehajtását biztosító, az EU által is *akkreditált intézményrendszer* kialakítására, működtetésére fog összpontosulni.

Az EU csatlakozást követően az *agrár-vidékfejlesztési jogalkotáson* ment keresztül. Az EU kizárólagos szabályozási hatáskörébe tartozó kérdésekben megszűnt a nemzeti jogalkotási hatáskör, és a tagállamoknak csak az EU intézményrendszerén keresztül van módjuk a jogalkotási folyamat befolyásolására. A *nemzeti szabályozás e kérdések tekintetében legfeljebb a végrehajtással* kapcsolatos intézkedések meghozatalára korlátozódik. Ennek egyik legnagyobb jelentőségű jogszabálya mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvény, valamint az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről rendelkező 2008. októberében elfogadott törvény.

A Közös Agrárpolitika (KAP) nemzeti végrehajtásának intézményei közül megkülönböztetünk:

- a) irányítási feladatokat, illetve
- b) végrehajtási feladatokat ellátó szerveket.

Az *illetékes hatóság* a 885/2006/EK bizottsági rendelet alapján az *agrárpolitikáért felelős miniszter*. A miniszteri szintű hatóság kijelölése tagállami kötelezettség. A miniszter illetékes hatósági jogkörének gyakorlása során többek között felelős a *kifizető ügynökség*

akkreditációjáért. Az illetékes hatóság fontos feladata, hogy a kifizető ügynökségnél az akkreditációs feltételek teljesítését folyamatosan ellenőrizze.

Az *irányító hatóság* az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 75. cikke alapján az *agrárpolitikáért felelős miniszter*. Az irányító hatóság felelős az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program hatékony *végrehajtásáért*, valamint eredményes és *szabályszerű irányításáért*.

Az EMGA és az EMVA keretében végrehajtott intézkedések esetében a kifizető ügynökségként eljáró MVH a hatáskörébe tartozó feladatok ellátásába *szakértőként, illetve egyes technikai jellegű feladatok ellátására* más szervezetet is bevonhat.

A 2007-2013-as időszakra érvényes KAP reform értelmében legkésőbb 2009-től az egyes agrár, valamint vidékfejlesztési támogatások esetében alkalmazni kell a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó közösségi előírásokat.

A kölcsönös megfeleltetés lényege az, hogy a mezőgazdasági közvetlen kifizetésben, valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap 2. tengelyéből nyújtott egyes (döntően környezetvédelemhez kapcsolódó) támogatásokban részesülő mezőgazdasági termelőknek – e támogatások teljes összegű kifizetésének feltételeként – be kell tartaniuk 19 kiemelt szakmai (környezetvédelmi, köz-, növény-, és állategészségügyi, élelmiszerbiztonsági, illetve állatjóléti) követelményt. A rendszer olyan minőségi, szakmai előírásokat tartalmaz, amelyek az európai kultúrához tartozó élelmiszerminőség és élelmiszerbiztonság, valamint a környezettudatos gazdálkodás szavatolásának alapfeltételei.

A *kölcsönös megfeleltetési rendszer működtetésének fő felelőse*, a támogatások tekintetében a szankciót megállapító szervezet az un. kifizető ügynökség, hazánkban a *Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)*. Az MVH az ellenőrzések végrehajtásába *bevonja azokat a hatóságokat, (MGSZH* amelyeknek a feladat- és hatáskörébe egyébként is beletartoznak a kölcsönös megfeleltetés körébe is tartozó előírások hatósági ellenőrzése.

A 1698/2005/EK rendelet 68. cikke értelmében minden tagállamnak létre kell hoznia egy olyan nemzeti vidéki hálózatot, amely *helyi szinten összefogja a vidékfejlesztéssel foglalkozó szerveket, illetve szervezeteket*. A nemzeti vidéki hálózat alapelemei a helyi akciócsoportok.

A nemzeti vidéki hálózat felállításával, valamint irányításával kapcsolatos feladatok ellátásában az Irányító Hatóságot *FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete* segíti.

Az EU szigorú követelményeket támaszt a közösségi forrásokból folyósított támogatások kifizetésével összefüggő feladatok ellátására alkalmasnak minősíthető rendszerrel szemben. Ezeket az elvárásokat az ún. *akkreditációs kritériumok* határozzák meg. Ezen kívül szintén előírás, hogy a közvetlen támogatások kifizetéséhez, ezen támogatások elbírálásakor, ellenőrzésekor kötelező az ún. *Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) keretében való végrehajtás*. A rendszernek a következő főbb alapadatnyilvántartásokra kell épülnie:

- számítógépes adatbázis
- mezőgazdasági parcella-azonosítási rendszer,
- támogatási jogosultságok azonosítására, és nyilvántartására szolgáló rendszer
- állatok azonosítási és nyilvántartási rendszere,
- támogatási kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelőket nyilvántartó rendszer,
- integrált ellenőrzési rendszer.

A tagállam az integrált rendszer keretében benyújtott támogatási kérelmek *teljes körén adminisztratív ellenőrzést* hajt végre. A közvetlen kifizetések adminisztratív ellenőrzése során a különböző adatbázisok összevetésével ellenőrizni kell a termelő által benyújtott támogatási

kérelemben szereplő adatok helyességét.

A teljes körű adminisztratív ellenőrzés mellett kerül sor az un. „fizikai ellenőrzések” végrehajtására, amelyeket a kifizető ügynökség (vagy az általa megbízott hatóság) a gazdák egy – mintavétellel kijelölt – szűkebb körére vonatkozóan végez el.

Előfordulhatnak olyan esetek, amikor a termelő *objektív okok* miatt nem tudja teljesíteni a támogatási feltételeket. A támogatás igénybevétele szempontjából ezen objektív okokat csak akkor lehet figyelembe venni, ha azok fennállását megfelelő módon *igazolják*. Fontos kiemelni, hogy az elháríthatatlan külső oknak *okozati összefüggésben* kell lennie azzal a körülménnyel amelyre hivatkozva az esetleges mulasztást igazolni kívánják. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) elháríthatatlan külső okként (vis maiorként) ismer el olyan különleges körülményt, cselekményt vagy eseményt, amely *előre nem látható*, és amelynek következményeit az adott helyzetben *elvárható gondosság* tanúsítása esetén sem, vagy csak aránytalan áldozat árán lehetett volna elhárítani. Ilyen körülmények elsősorban a következők lehetnek:

- a) az ügyfél halála;
- b) az ügyfél hosszú távú munkaképtelensége;
- c) a mezőgazdasági üzem jelentős részének vagy a mezőgazdasági üzemhez tartozó földterület kisajátítása, vagy jogszabály alapján történő átminősítése, amennyiben ez a kötelezettségvállalás, illetve a kérelem benyújtása időpontjában nem volt előrelátható;
- d) a mezőgazdasági üzem földterületét, vagy az erdősített területet sújtó természeti csapás, illetve szélsőséges időjárási körülmény (földrengés, árvíz, szélvihar, aszály, belvíz, tüzeset, jégkár, fagykár stb.);
- e) a mezőgazdasági üzem részét képező, állattartást, illetve egyéb mezőgazdasági tevékenységet szolgáló építmények elháríthatatlan külső ok következtében történő megsemmisülése;
- f) az ügyfél állatállományának egy részét vagy teljes egészét sújtó járványos, fertőző megbetegedés;
- g) az ügyfél gondossága ellenére az állatállománya egészének vagy egy részének elhullása vagy kényszervágása;
- h) zárlati, vagy a Magyar Köztársaság területén még nem honos károsító, illetve károkozó ellen hozott hatósági intézkedés.

A fenti eseteket csak akkor lehet elfogadni, ha azokat az ügyfél vagy annak örököse *hatósági igazolással vagy más hitelt érdemlő módon* tudja bizonyítani. Ilyen igazolás kiállítása kérhető többek között a káresemény bekövetkezésének helye szerint illetékes megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivaltól (MgSzH).

Az EU Közös Agrárpolitikájának egyik sarkalatos eleme, hogy a termékpálya rendtartásokra vonatkozó szabályozási, és alapvető döntési feladatokat *a Tanács, illetve a Bizottság hatáskörébe tartoznak*. A nemzeti részvétel alapvetően a *döntés előkészítési folyamatban való részvételre*, illetve bizonyos technikai végrehajtásra (kvóta nyilvántartás, intervenciók felvásárlás, adatszolgáltatás). Erre figyelemmel az agrárpiaci rendtartás intézményrendszerét a csatlakozást követően jelentősen át kellett alakítani annak érdekében, hogy az feleljen meg az Európai Unió Közös Agrárpolitikáját működtető intézményrendszerrel szemben támasztott követelmények.

Az EU agrárgazdasági struktúrájának az alapját a családi gazdaságok alkotják. Az elégtelen termelői szerveződés következtében fellépő *strukturális hiányosságok orvoslása és a termelők piaci érdekérvényesítő képességének megerősítése érdekében* államilag elismert termelői szervezetek alakíthatóak. Ezek két formája ismert:

- a) a termelői csoport, és
- b) a termelői, értékesítő szervezet.

A 2007. évi XVII. törvény az agrár, illetve vidékfejlesztési támogatások esetén – függetlenül attól, hogy azokat milyen arányban finanszírozza az EU illetve a nemzeti költségvetés – kétféle eljárási rendet különböztet meg:

- a) a *kérelemre* indult eljárások illetve
- b) a *pályázat* alapján indult eljárások.

A két eljárás között számos *lényegi különbség* van:

A kérelemre induló eljárásokat *jogszabályban* hirdetik meg, míg a pályázatra induló eljárásokat a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, úgyszintén, mint irányító hatóság által kiadott *pályázati felhívás* tartalmazza.

A kérelemre induló eljárások esetén a *közigazgatási hatósági eljárásról és szolgáltatásról szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.)* rendelkezéseit a 2007. évi XVII. törvényben írt eltérésekkel alkalmazzák, míg a pályázati eljárások részletes szabályait miniszteri rendelet, illetve a *pályázati felhívás* tartalmazza.

A kérelemre indult eljárásokban a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) *határozatot* hoz, esetenként hatósági szerződést köt, míg a pályázati eljárások során a jogosulttal *támogatási szerződést* kötnek.

A kérelemre indult eljárások esetén az az ügyfél, aki a döntéssel nem ért egyet, azt *megfellebbezheti*, és végső soron jogszabálysértés esetén a *bírói jogorvoslat* is biztosított. A pályázati eljárások esetén mivel nincs határozat, ezért a közigazgatási jogorvoslatra nincs mód, legfeljebb *kifogással* élhetnek a döntés ellen, illetve súlyosabb eljárási szabálysértés esetén a döntés bíróság előtt is megtámadható.

Törvény *közérdekből nyilvános támogatási adatnak* minősíti támogatásban részesülő ügyfél:

- a) nevét (elnevezését), lakóhelyét, székhelyét, telephelyét,
- b) regisztrációs számát,
- c) a támogatás jogcímét, valamint
- d) a támogatás jogerősen megállapított összegét.

Az előzőekben feltüntetett adatoknak az MVH honlapján történő kötelező közzététele *független attól, hogy a támogatást kérelem, vagy pályázat alapján nyújtották.*

A 2007. évi XVII. törvény a *közösségi jogszabályokkal összhangban* a támogatási feltételek nem teljesítésének, vagy jogosulatlan igénybevétele esetére az alábbi sajátos jogkövetkezmények alkalmazását biztosítja:

- a) a támogatás visszafizetése
- b) késedelmi pótlék kiszabása
- c) mulasztási bírság kiszabása
- d) egyes támogatások igénybevételeiből való kizárás
- e) kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó szabályok megsértése miatti külön rendelkezések.

A nagy számban benyújtásra kerülő támogatási kérelmek feldolgozása megköveteli az elektronikus ügyintézés minél szélesebb körben történő alkalmazását. Jogszabályban meghatározott esetben a támogatási kérelmeket kötelező elektronikus úton benyújtani.

A *vidékfejlesztési politika célja* a vidéki térségekben élő emberek életminőségének javítása, a vidéki térségek további lemaradásának megakadályozása, felzárkózásuk esélyeinek biztosítása. A beavatkozás fókuszában az áll, hogy a vidéki társadalom és gazdaság szereplői számára megfelelő életkörülményeket és működtetési lehetőségeket lehessen biztosítani. Az egymással belső koherenciában lévő fejlesztési dokumentumokban *Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)*, *Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)* megjelölt stratégiák és a megvalósítás tervezett tevékenységei ezt célozzák. Ezen folyamatban levő támogatásokat

2007-től kezdve fokozatosan felváltotta az *Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)*.

Az ÚMVP keretében igénybe vehető támogatások szabályozási struktúrája az alábbi:

- a) *horizontális szabályozás*: az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól szóló 23/2007. (IV. 17.) FVM rendeletben
- b) *vertikális szabályozás*: az egyes intézkedésekre vonatkozóan önálló FVM rendeletben a támogatás igénybe vételével kapcsolatos sajátos szabályok

A horizontális szabályok sajátossága, hogy – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – *valamennyi intézkedés* esetén együtt kell alkalmazni a vertikális szabályokkal.

A horizontális szabályok megkülönböztetik *támogatási kérelmet*, illetve a *kifizetési kérelmet*. A támogatási kérelem elbírálása az igénybevétellel kapcsolatos *általános jogosultsági feltételek*, míg a kifizetési kérelem elbírálása – több éves programok esetében – a kifizetéshez szükséges *időszaki feltételek* teljesítését jelentik. Jogszabályban meghatározott esetben a támogatási kérelem egyben *kifizetési kérelemnek is* minősül.

Nem nyújtható támogatás azon ügyfelek részére, akik nem felelnek meg a *rendezett munkaügyi kapcsolatok* általános és különös feltételeinek.

5. téma: a gazdálkodás ökonómiája – gazdaságossági számítások (szerző: Keszthelyi Krisztián)

I. Gazdálkodás ökonómiája – gazdaságossági számítások

A beruházási döntés bonyolult gyakorlati folyamat, melyet öt lépésre lehet egyszerűsíteni:

1. A beruházási ötletek kidolgozása és összegyűjtése;
2. A javasolt beruházások költség-haszon elemzésének elvégzése (a bevételek és kiadások előrejelzése);
3. Mindegyik javasolt beruházás viszonylagos előnyeinek rangsorolása és választás a beruházási alternatívák között;
4. A kiválasztott beruházás megvalósítása;
5. A megvalósult beruházás értékelése.

A beruházási ötletek kidolgozása és összegyűjtése szakmai feladat, amely sok szubjektív elemet is tartalmaz. Ennek módszere az adott beruházás típusától függ, így ismertetésétől ebben a tananyagban eltekintünk.

A következő fejezetben azt tekintjük át, hogy a számítások milyen szerepet játszanak a beruházási döntésben, hogyan befolyásolják a folyamat többi elemét.

1. A beruházási döntések megalapozása gazdaságossági számításokkal

A beruházásokkal kapcsolatos gazdaságossági számítás olyan tevékenység, amely jövedelmező, pénzügyileg is megvalósítható fejlesztési változat meghatározására irányul. A számítások természetesen csak a számszerűsíthető tényezőkkel foglalkoznak, azokat a tényezőket, amelyek nem számszerűsíthetők, nem veszik figyelembe. Ilyenek például a 2007-es gabonaár-emelkedéshez hasonló árváltozások.

A gazdaságossági számítás eredménye a gazdaságossági elemzés, aminek segítségével az összes megismerhető és számszerűsíthető kritérium alapján kiválasztható a legracionálisabb beruházási változat.

A gazdaságossági számítás során a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- a beruházás-gazdaságosság objektív megítélése,
- alternatívák gazdaságossági összehasonlítására való alkalmassága,
- az idő szerepének dinamikus kezelése,
- a beruházási alternatívák egymáshoz való viszonya,
- áttekinthető és könnyen kezelhető.

A döntéseket megalapozó számításokat két csoportra lehet felosztani. Az első csoportba tartoznak a statikus számítások, melyeknek a közös jellemzője, hogy a pénz időértékét nem veszik figyelembe, ezáltal az előbb említett követelményrendszernek nem felelnek meg. Ezeket a számításokat önmagukban nem célszerű használni, azonban néhány esetben felhasználhatók bonyolultabb számításokat kiegészítő segéd eljárásnak. Ilyen eljárások lehetnek:

- költség- és nyereségösszehasonlítás;
- statikus megtérülési idő.

A dinamikus beruházás-gazdaságossági számítások figyelembe veszik a pénz időértékét. A dinamikus beruházás-gazdaságossági számításokat három részre bontva ismertetjük:

A gazdaságossági mutatószámok felépítése, számítása;

A pénzáramok (cash-flow) meghatározása;

A kalkulatív kamatláb nagyságát meghatározó tényezők.

2. Dinamikus beruházás-gazdaságossági mutatószámok

A dinamikus beruházás-gazdaságossági számításoknál figyelembe vesszük az időpreferenciát. A gazdasági mennyiségek azonos időpontban történő összehasonlítására szolgáló számítást a gazdasági mennyiségek időbeli súlyozásának nevezik. A súlyozás mértékét az határozza meg, hogy a jelenlegi meglévő gazdasági mennyiségek mennyivel kedvezőbbek az adott gazdasági szervezet (vagy személy) számára, mint a jövőben várhatók.

A beruházások sokszínűsége miatt a beruházási döntések, illetve az azokat megalapozó gazdasági kalkulációk minden esetben egyediek, mivel adott időponthoz, adott piaci környezethez tartoznak. Ennek megfelelően nem lehet kidolgozni egyetlen egy olyan általános érvényű univerzális mutatót, amely minden gazdaságossági számításnál használható lenne.

A gyakorlatban széleskörűen elterjedt dinamikus beruházás-gazdaságossági mutatószámok a következők:

- Nettó jelenérték (NJÉ)
- Belső megtérülési ráta (BMR)

2.1. A nettó jelenérték (NJÉ)

A beruházási projektek költségeinek és bevételeinek jelenlegi értéküket diszkontálás segítségével határozzuk meg, ezáltal a különböző időpontbeli pénzeket közös nevezőre tudjuk hozni. A nettó hozam három részből áll: beruházási kiadásoknak a futamidő periódusaira szétosztott összege (beszerzés, üzembeállítás, forgóeszköz-szükséglet növekménye), a periódusonkénti nettó jövedelem (bevételek és kiadások különbözete), valamint a maradványérték. A nettó jelenérték képlete:

$$NJÉ = -B_0 + \sum_{t=1}^T J_t q^{-t} + M_T q^{-T}$$

Ahol:	t	időszakok
	T	utolsó időszak
	B_0	beruházási kiadás
	J	a periodusokénti jövedelmek
	M_T	maradvány érték a T. időszak végén
	q	1 + kalkulatív kamatláb

Amennyiben az így számított tőkeérték pozitív, vagyonnövekményről beszélhetünk. Az abszolút kritérium tehát a nettó jelenérték pozitív előjele. A nettó jelenérték a beruházások értékelésénél a legáltalánosabban használt mutatószám.

A nettó jelenérték előnyei:

- Figyelembe veszi a pénzáramok nagyságát és időbeli alakulását a beruházás teljes élettartalma alatt;
- Felhasználható az egymást kölcsönösen kizáró beruházások rangsorolására;
- A számítás jellegéből adódóan mindent „mai” pénzben mérünk, ezért a különböző beruházási javaslatokkal kapcsolatos pénzáramok összeadhatók;

Hátrányai:

- Csak azokat a beruházásokat lehet összehasonlítani, melyek hasonló beruházási kiadással rendelkeznek;
- Nehéz megérteni a nettó jelenérték forintok (pénzösszegek) pontos jelentését.

2.2. Belső megtérülési ráta (BMR)

A belső megtérülési ráta (más néven belső kamatláb) megmutatja, hogy mekkora az a kalkulatív kamatláb, amely mellett a beruházás egyszeri és a működés folyamatos költségei a bevételekből, valamint a maradványértékből éppen megtérülnek. Másképpen fogalmazva azt a kamatlábat keressük, amellyel a hozamsort diszkontálva éppen zérust kapunk.

A belső megtérülési ráta képlete:

$$NJÉ = -B_0 + \sum_{t=1}^T J_t (1 + BMR)^{-t} + M_T (1 + BMR)^{-T} = 0$$

A belső megtérülési ráta analitikus megoldására nincs lehetőség, azonban ez nem probléma, mivel az összes fejlettebb táblázatkezelő-szoftver képes a kamatláb meghatározására.

A belső kamatláb szabály alapján azok a beruházások fogadhatók el, amelyek belső kamatlába magasabb, mint a beruházástól megkövetelt hozam, azaz a belső kamatláb nagyobb, mint a kalkulatív kamatláb.

A belső megtérülési ráta előnyei:

- Figyelembe veszi a pénzáramok nagyságát és időbeli alakulását a beruházás teljes élettartalma alatt;
- Az elfogadni vagy elutasítani döntési problémáknál jól használható, azonos eredményhez vezet, mint a nettó jelenérték;
- Sokak számára könnyebb értelmezni, mint a nettó jelenértéket;
- Mivel a számításához kamatlábat nem kell megadni, ezért épít a döntéshozó intuícióra is.

Hátrányai:

- Nem konvencionális pénzáramok (a beruházás időhorizontja alatt a pénzáramok többször is előjelet váltanak) több rátát eredményezhetnek;
- Nem alkalmas egymást kölcsönösen kizáró beruházások értékelésére, mivel a belső kamatláb érzéketlen a beruházások nagyságrendjére, méretére. Ezáltal a kisebb beruházások viszonylagos hatékonysága félrevezetheti a befektetőt.

3. Az éves pénzáramok (Cash-flow) meghatározása

A gazdaságossági számítások egyik kulcsfontosságú feladata az éves pénzáramok meghatározása. A pénzáram a legegyszerűbb meghatározás szerint egy adott időszak alatt ténylegesen befolyt és kifizetett pénzösszegek különbségét jelenti. Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem azonos a számviteli eredménnyel, mivel a számviteli eredmény egyrészt olyan ráfordításokat is figyelembe vesz, amelyek az adott időszakban nem járnak tényleges pénzkidással, másrészt a számviteli eredményt befolyásolja, hogy a számviteli törvény által megengedett értékelési eljárások közül melyiket alkalmazzuk.

Ezen okok miatt a cash-flow meghatározásakor a következő szempontokat kell érvényre juttatni:

- A pénzáramokat növekményi alapon kell becsülni. Minden olyan pénzáramot, amely a beruházás elfogadásával változást eredményez a gazdálkodás árbevételeiben, költségeiben, adófizetésében, bele kell foglalni az elemzésbe;
- A beruházás valamennyi közvetett hatását figyelembe kell venni. Ilyen például a beruházás miatt megnövekedett forgóeszköz szükséglet;
- Az *elsüllyedt költségeket* (sunk costs) nem szabad figyelembe venni. Nem szabad figyelembe venni azokat a kiadásokat, melyek már korábban megtörténtek, így nem függenek a beruházási javaslat elfogadásától, vagy elutasításától;
- Az infláció következetes kezelése. Az infláció kezelése összefügg a gazdaságossági számításokhoz felhasznált kalkulatív kamatlábbal is, ezért ennek ismertetésére ott térünk ki részletesen;
- A maradványérték kezelése. Ha tervezett használati időszak után a megvásárolt tárgyi eszközt értékesíteni lehet, akkor annak bevételét az utolsó periódusban fel kell tüntetni.

4. A kalkulatív kamatláb nagyságát meghatározó tényezők

A gazdaságossági számításoknál az időpreferencia mértékét a kalkulatív kamatlábbal fejezzük ki. Az időpreferencia mértékét szubjektív és objektív feltételek egyaránt meghatározzák.

A kalkulatív kamatláb nagyságát a gazdaságossági számítás technikai feltételei is determinálják. Egyrészt függ az infláció-, másrészt a finanszírozás figyelembevételétől.

A szubjektív feltételek számbavétele jelenti az egyik legnagyobb nehézséget. A szervezetek vagy személyek jelenlegi szükségleteinek erőssége az egyik fontos tényező. Ennek alakulásában a szükségletek kielégítettségének színvonala játszik szerepet. Hasonlóképpen fontos szerepe van a jövőben várható szükségleteknek.

A szubjektív feltételek között igen fontos tényező a jövő bizonytalanságának egyéni megítélése is, valamint a különböző egyéni preferenciák. Ez elsősorban a jövőben várható események valószínűségéhez kapcsolódik, amelyek meghatározása gyakran csak becsléssel, szubjektív módon történhet meg.

Az időpreferencia objektív alapját az idő értéke alkotja, vagyis a ki nem használt alternatív befektetési lehetőségek elmaradó haszna. Ennek alakulását a következő tényezők befolyásolják:

- A jelenben, illetve a jövőben (a döntési problémában szereplő beruházás élettartama alatt) lehetséges alternatív befektetési lehetőségek jövedelmezősége;
- A befektetés jellege, hogy mennyire válik a befektetett tőke fizikai értelemben is lekötötté, illetve milyen gyorsan, és milyen áldozat árán lehet a tőkét pénzfórmában visszanyerni. Ennek mértékét az eszközök mobilitása fejezi ki;
- A beruházás időtartama alatt bekövetkező várható likviditási problémák. Előfordulhat, hogy egy gazdaságos beruházás a kötelezettségeket nem tudja időben teljesíteni. Ennek kiküszöbölésére szolgáló forgóeszközhitel költségét szintén figyelembe kell venni.

A kalkulatív kamatláb meghatározására a szakirodalom számos módszert tárgyal. Vannak szerzők, akik a kamatláb szubjektív jellegét hangsúlyozzák, mások viszont olyan módszereket írnak le, melyek a kamatláb objektív meghatározást segítik elő.

A kalkulatív kamatláb szubjektív jellegét a következőképpen lehet meghatározni: „A jelenérték számításánál alkalmazott kamatláb, melyet a jövőbeli pénzáramok jelenértékének meghatározására használunk nem más, mint a pszichológiai kamatláb. Egyrészt kifejeződik benne a jelen egyéni vagy kollektív előnyben részesítése, nevezetesen az, hogy a jövőbeli pénzösszeg kevesebbet ér mint a mai. A mai pénz előnye az, hogy biztos, befektethető és névértékével azonos reálértékű.”

A magyar beruházás-támogatási gyakorlatban fontos szerepe van a vissza nem térítendő támogatásoknak, ezért az ilyen támogatásokat kétféleképpen kell kezelni a számítások során.

A nettó jelenértékek, illetve a belső kamatlábnak két altípusát (NJÉ₁, NJÉ₂; BMR₁, BMR₂) különböztettük meg a mezőgazdasági beruházások sajátosságainak megfelelően. Első esetben (NJÉ₁, BMR₁) a támogatás nem számít bele a saját forrásba, azaz a támogatási összeg reálérték megőrzése a beruházási futamidő alatt nem cél, míg a másik esetben (NJÉ₂, BMR₂) a beruházástól elvárjuk azt, hogy a támogatás összege is megtérüljön.

A döntést a legtöbb esetben az első típusú mutató alapján célszerű meghozni. Tehát csak azt vizsgáljuk, hogy a saját befektetett tőként megtérül-e. A második mutató, ugyanakkor arról szolgáltat információkat, hogy a támogatás hogyan hasznosul. Ha az NJÉ₂ negatív, akkor az azt jelenti, hogy a kapott támogatás, vagy annak egy része nem térül meg a beruházási időszak alatt.

5. Érzékenységi vizsgálat

Az érzékenységi vizsgálat során az eredményváltozót (pl: belső megtérülési ráta) alkotóelemekre bontjuk. Úgy számítjuk ki ezeknek az alkotóelemeknek (változóknak) az eredményváltozóra gyakorolt hatását, hogy egy változó értékét külön-külön változtatjuk, míg az összes többit változatlanul hagyjuk. Az érzékenységi vizsgálatok választ adnak arra, hogy melyek az adott beruházás „gyenge” pontjai, valamint arra, hogy az egyes változók milyen erősen befolyásolják a projekt jövőbeli alakulását és mekkora a beruházási változat kockázat tűrése (a kockázat vállalható mértéke).

Az érzékenységi vizsgálat előnye az, hogy ráirányítja a figyelmet azokra a kockázati tényezőkre, amelyek legjobban veszélyeztetik a beruházás megvalósítását. Hátránya ugyanakkor az, hogy figyelmen kívül hagyja az egyes változók közötti esetleges összefüggéseket, függvényyszerű kapcsolatokat, az egyes kockázati tényezők hatását egymástól függetlenül kezeli, tekintet nélkül azok bekövetkezési valószínűségére.

Az érzékenységi vizsgálatot az árbevétel és a költségek változására egyaránt végre kell hajtani. Az így létrehozott mátrix megmutatja, hogy a várható árbevételek, illetve költségek változása hogyan befolyásolja a tervezett beruházás gazdaságosságát.

6. Exceles segédlet használata

Az Excel fájl megnyitása után a makrókat engedélyezni kell. A táblázatban a fehér bekeretezett mezőket kell kitölteni.

A beruházás-gazdaságossági számításhoz a cash-flow munkalapon a következő adatokat kell megadni:

Beruházási költség összesen: a tárgyi eszköz beszerzése, létesítése, saját vállalkozásban történő előállítás, a beszerzett tárgyi eszköz üzembe helyezése, rendeltetésszerű használatbavétele érdekében az üzembe helyezésig, a rendeltetésszerű használatbavételig végzett tevékenység (szállítás, vámkezelés, közvetítés, alapozás, üzembe helyezés, továbbá

mindaz a tevékenység, amely a tárgyi eszköz beszerzéséhez hozzákapcsolható, ideértve a tervezést, az előkészítést, a lebonyolítást, a biztosítást is).

Források: Finanszírozási források három összetevőjét (saját erő, támogatás, hitel) kell megadni. Ügyeljen arra, hogy a források összege megegyezzen a beruházás költség összegével.

Hitelparaméterek: Amennyiben a beruházás finanszírozásához hitelt is igénybe vesz, akkor meg adnia a kérelmezett hitel paramétereit:

A hitel futamideje években

A hitelfelvétel időpontja: Annak a negyedévnek a számát kell megadni, amelyben a hitel a bank várhatóan folyósítja.

Türelmi idő: ha tőketörlesztést nem kell azonnal megkezdeni, akkor itt kell megadni az ehhez tartozó évek számát.

Hitelkamat: A teljes hiteldíj-mutató értéke százalékos formátumban.

Referencia kamat: A gazdaságossági számításokhoz felhasznált diszkontláb értéke százalékos formátumban.

A beruházás várható hasznos élettartama: A tárgyi eszköz években meghatározott várható használati ideje.

Árbevételek várható alakulása: „Az éves pénzáramok” című fejezet alapján határozza meg, hogy a beruházás megvalósítása esetén éves bontásban mennyi lesz a (pótlólagos) árbevétel. A különböző bevétel jogcímeket több sorban (de maximum 4) is feltüntetheti.

Költségek várható alakulása: Az előző sorhoz hasonlóan, hogy éves bontásban mennyi lesz a (pótlólagos) költség. Amennyiben költségmegtakarító beruházásról van szó, akkor ebben a sorban mínusz számot is feltüntethet (amennyivel a vállalkozás költségei csökkennek a beruházás következtében).

Amennyiben az összes adatot megadta kattintson a **„Számítás”** gombra.

Az eredményeket a lap alján tekintheti meg. A kapott mutatószámok részletes értelmezését a 4. fejezetben találja.

Amennyiben a finanszírozást részben hiteltől valósítja meg, akkor a hitelhez kapcsolódó kamat és adósságszolgálat számítását a hitel lapon találja meg. A program a hitelkamatot az általános banki szabályok alapján kalkulálja, a gyakorlatban a hitelkonstrukciótól függően ettől eltérhetnek. Amennyiben több finanszírozási lehetőség közül választhat, akkor azt is ellenőrizni tudja, hogy gazdaságossági szempontból melyik a legkedvezőbb.

Utolsó lépésként hajtsa végre az érzékenységi vizsgálatot. Ehhez már nem kell újabb adatot megadni. Az érzékenységi vizsgálat munkalapon az **„Érzékenység”** gombra kell kattintani.

A mátrix megmutatja, hogy az árbevétel, illetve a költségek változásának milyen hatása van a beruházás gazdaságosságára. Zöld cella jelöli a gazdaságos-, piros cella a veszteséges árbevétel költség kombinációt. Gondolja át, hogy az egyes kombinációk bekövetkezésének mekkora a valószínűsége. Beruházási döntések esetén még a legkorszerűbb módszerek sem nélkülözhetik az egyéni megítélés, a szubjektum szerepét. Döntést ezért a mátrix alapján, akár többszöri iterációval (árbevételek, költségek újragondolása, finanszírozás megváltozása stb.) hozzon.

Speciális rész

6. téma: termelői együttműködések (szerző: Barta István)

Bevezetés

A termékek sikeres piaci megjelenése ma sokkal nagyobb kihívást jelent a termelők számára, mint a termelési folyamatok sikeres végrehajtása. A mezőgazdaság jövedelmezősége alapvetően függ az értékesítés sikerétől, amiben a hozzáadott érték, a feldolgozottsági szint és a marketing játszik kulcsfontosságú szerepet.

A termékek áruvá készítésének gyakran komoly beruházásokat igénylő háttere meghaladja egyetlen termel lehetőségeit és erőforrásait, ezért kézenfekvőnek tűnik a sikeres agrárgazdaságokban már bevált minta követése; az értéknövelés feladatát a termelők együttműködésein keresztül megoldani.

Az együttműködések lehetőséget biztosítanak a megfelelő nagyságrendű, egységes minőségű árualap létrehozására, ami gazdaságossá teszi a feldolgozási folyamatokat és lehetőséget kínál a nagy tételben vásárló piaci szereplők kiszolgálására is.

Termelői együttműködések típusai

A hazai agráriumban a rendszerváltást követően az együttműködések szerepe jelentősen lecsökkent. A privatizációt követően a gazdálkodók egyedül próbáltak – több, kevesebb sikerrel – megjelenni a piacon. Az együttműködésre történő központi ösztönző rendszer 1999-ben jelent meg. Egyrészt támogatást élveztek a beszerző, értékesítő, szolgáltatást nyújtó szövetkezetek (BÉSZ-ek), másrészt ekkor indult a termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ-ek) máig tartó támogatási programja.

A BÉSZ-ek alapvető feladata az együttműködés gyakorlatának kialakítása volt. A gyorsan megalakuló mintegy 700 szervezet ezt a küldetését betöltötte. Sokuk szolgált a későbbi magasabb szintű együttműködések alapjául. A rendszer támogatási lehetőségei 2006. évben zárultak le, a közösségi derogáció (három éves átmeneti, türelmi időszak) lejártá miatt.

A zöldség-gyümölcs ágazat piacsabályozásának céljából felépített TÉSZ rendszer töretlen fejlődést mutat az elmúlt tíz évben. A megalakuló szervezetek kezdetben kizárólag hazai forrásból kaphattak támogatást, Unióba lépésünk óta azonban a közösségi források is elérhetők számukra. Számuk a kezdeti felfutás után némiképp lecsökkent, majd napjainkban – köszönhetően a kedvező támogatási konstrukcióknak – ismét emelkedik. A működő és a minisztérium által elismert szervezetek szám mintegy 65, a bennük együttműködő tagok száma megközelíti a 25 ezer főt. Gazdasági erejük a hazai zöldség-gyümölcs ágazaton belül elnyert 15-20 %-os részesedésüknek megfelelő.

A közösséghez történő csatlakozásunk adta meg a másik jelentős hazai termelői együttműködési vonal: a termelői csoportok megalakításának lehetőségét. Ezek a szervezetek a TÉSZ-ekhez hasonlóan szintén termékpályákhoz kötötten működnek. Működésük kiterjed a zöldség-gyümölcs ágazaton kívül az agrártermelés minden jelentősebb területére. Kezdetben hazai költségvetési támogatást élveztek, a Nemzet Vidékfejlesztési Terv (NVT) és az azt felváltó Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) megnyitását követően azonban ezek intézkedésein keresztül uniós forrásokból fedezett működési támogatást vehetnek igénybe.

A termelői csoportok száma jelenleg megközelíti a 250-et. A bennük együttműködő termelők száma több mint 18 ezer. Az értékesített tagi termék utáni árbevétel eléri a 220 milliárd forintot, amivel az egyes ágazatokban 10-30 % közötti részesedést érnek el.

Ezek a szervezetek megalakulásukat követően megerősödtek, piacot szereztek és a támogatások felhasználásával jelentős beruházásokat hajtottak végre. Ennek köszönhetően alkalmassá váltak az értéknövelés feladatának ellátására. Bár meg kell jegyezni, hogy amíg egyes ágazatokban az értéknövelés igénye markánsan megjelenő piaci elvárás (zöldség-gyümölcs, méz, tej, stb.) addig más ágazatokban a piac sajátosságai miatt nem jelenik meg (olajos növény, gabona, sertés, stb.).

Az oktatás során nagyon fontos világossá tenni, hogy a termelői csoport fogalom – köszönhetően a közösségi nomenklatura következtelenségének – több dolgot is jelenthet.

- Egyrészt jelenti az ÚMVP termelői csoport létrehozásához és működtetéséhez nyújtható támogatási intézkedése által érintett szervezeteket, amelyek a 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet lapján kapnak elismerést.
- Másrészt az utóbbi időben a közösség ezt a kifejezést használja a korábban előzetesen elismertnek nevezett TÉSZ-ekre is. A tananyagban ezeket a szervezeteket a zöldség-gyümölcs előtag fogja megkülönböztetni.
- Harmadrészt a termelői csoport lehet az ÚMVP minőségi élelmiszer jogcíme által érintett termelői együttműködési forma is. Ezt az intézkedést hazánk még nem alkalmazza.

Termelői csoportok

Definíciószerűen a termelői csoport a termelői csoportokról szóló – többször módosított – 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet alapján működő, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által termelői csoportként elismert szövetkezet, vagy korlátolt felelősségű társaság. A termelői csoportok az azonos termék, illetve termékcsoport szerint szerveződő termelők olyan együttműködései, amelyekben piaci pozícióik megszerzése, megtartása és megerősítése érdekében, a tagok az általuk önállóan végzett mezőgazdasági, erdészeti, vagy halászati alaptevékenységükhöz illeszkedő tevékenységre, különösen az általuk előállított növényi és állati termékek termelési folyamatának elősegítésére, termékeik feldolgozásra való átvételére, tárolására, piacképes áruvá történő előkészítésére, valamint közös értékesítésére irányulnak, a 81/2004. (V. 4.) FVM rendeletben meghatározott szabályok betartásának vállalásával.

A jelzett rendelet az elismerés megadását szigorú feltételrendszerhez köti, és annak betartását a működés során adminisztratív módon és a helyszínen is ellenőrzi. Az elismerés eljárása (a TÉSZ-ekhez hasonló módon) biztosítja a szervezetek számára a támogatási jogosultságot. Az elismerés megszerzése és fenntartása tehát a szervezetek alapvető érdeke.

A termelői csoportot létrehozásához legalább tizenöt termelő összefogása szükséges. Termelői csoport tagja csak az a természetes személy, jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli gazdasági társaság lehet, aki, vagy amely a szerveződés céljának megfelelő értékesítésre szánt terméket termel, és akit, vagy amelyet az Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) regisztrált, illetve a hegyközségek nyilvántartásba vettek. A termelői csoport tagjai magukra kötelezően vállalják, hogy az adott termékpályához kapcsolódóan megtermelt terméküket a termelői csoporton keresztül értékesítik. A tagok kötelezik magukat, hogy betartják a szervezet alapszabályát és egyéb szabályzatait, hogy működési hozzájárulást fizetnek, ami fedezi a szervezet működtetésének kiadásait, illetve hogy a csoportból meghatározott ideig nem lépnek ki.

A csoporttal szembeni elvárás, hogy az adott termék, vagy termékpálya vonatkozásában jogszabályban meghatározott árbevételt érjen el tagjai termékének értékesítéséből. Ez az árbevétel 300 millió Ft, a kis jövedelmezőséggel jellemezhető ágazatokban (juh-, kecske-,

nyúl-, strucc-, sertés-, baromfi-, szürkemarha- és prémesállat-tartás, szőlő-bor és biotermék előállítás, faiskolai, szaporítóanyag-, erdő-, bioenergetikai ültetvénygazdálkodás, méhészet, virág- és dísznövény-, fűszer- és gyógynövénytermesztés és gyűjtés, tökmag, tönköly- és durumbúza-, szója-, rizs- és dohánytermesztés) pedig 100 millió Ft.

Az árbevétel 10, illetve nagy ágazatok esetében 3%-a a természetes személyiségű tagok termeléséből kell származzon.

A Kft. formában megalakuló termelői csoportoknak többlet vállalatokat is kell teljesíteniük, amely során a szervezetek működése a szövetkezetek demokratikus felügyeletéhez válik hasonlatossá.

Az elismerés valamennyi feltételét, és a szükséges pályázati anyag formai követelményrendszerét is tartalmazza a 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet. A pályázat beadása folyamatosan lehetséges. A bírálatot egy szakértői bizottság javaslata alapján a miniszter végzi.

Az elismert termelői csoportok az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében támogatások kedvezményezettjeivé válhatnak. Kifejezetten ezen szervezetek számára került kiírásra a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtandó támogatás intézkedése. A támogatás részleteit az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 59/2007. (VII. 10.) FVM rendelet tartalmazza.

A támogatás célja, hogy elősegítse a termelői csoportok tagjai termelésének és teljesítményének a piaci követelményekhez való igazítását, az áruk közös forgalmazását – ideértve az értékesítésre történő előkészítést, az értékesítés központosítását és a nagy tételben vásárlók ellátását is – valamint a termelési, betakarítási, elérhetőségi információkra vonatkozó közös szabályok létrehozását.

Maga a támogatás öt éven át adható, az árbevétel alapján számított vissza nem térítendő támogatás, amely alapvetően a termelői csoport tágran értelmezett megalakítására és működtetésére fordítható. A támogatás mértéke kétszeresen degresszív számítási séma alapján kerül meghatározásra. Legmagasabb összegének meghatározásához két szempontot kell egyszerre figyelembe venni. Az első szerint a legfeljebb 1 millió euró (nagyságrendileg 250 millió forint) termelési értékű termelői csoportok esetében az első és a második évben a forgalmazott termelési érték 5 százaléka, a harmadik évben 4 százaléka, a negyedik évben 3 százaléka, az ötödik évben pedig 2 százaléka. Az 1 millió eurót meghaladó termelési értékű termelői csoportoknál 1 millió euróig a fentiek szerint, az 1 millió eurót meghaladó termelési érték részre a támogatás mértéke pedig az első és a második évben az 1 millió euró fölötti forgalmazott termelési érték 2,5 százaléka, a harmadik évben 2 százaléka, a negyedik és az ötödik évben 1,5 százaléka.

A támogatási kérelmeket évente egyszer lehet az MVH-hoz – az általa közleményben megadott formanyomtatványokon – beadni szeptember 1. és 31. között.

Az ÚMVP jogcímei között több esetben a termelői csoportok, illetve tagjaik a pontozás során preferenciát élveznek, azaz nagyobb biztonsággal képesek elnyerni a támogatásokat.

Zöldség-gyümölcs termelői szerveződések

A zöldség-gyümölcs ágazat termelői együttműködéseinek elismerési rendszere alapvetően hasonlít a korábban ismertettekhez, de a vonatkozó uniós jogszabályrendszerhez igazodik, és jelentősebb adminisztratív terhet jelent a gazdálkodók számára. A zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról szóló – többször módosított – 19/2008. (II. 19.) FVM rendelet tartalmazza a TЭСZ-ek és zöldség-gyümölcs termelői csoportok elismerésének feltételeit, és eljárásrendjét.

A TЭСZ-ek támogatási rendszere összetettebb, több jogcímet foglal magában, amelyek csak részben kötődnek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programhoz. A rendszer tartalmaz a zöldség-gyümölcs termelői csoportok számára elérhető kedvező beruházási támogatási konstrukciót, illetve a TЭСZ-ek és a zöldség-gyümölcs termelői csoportok működését segítő működési támogatást, amely a közösségi források mellett alkalmanként hazai társfinanszírozással bővül.

A zöldség-gyümölcs ágazatban az értéknövelés, a termék előkészítése, manipulálása, csomagolása az értékesítés sikerének záloga. Ezeknél a szervezeteknél az értéknövelés fontos – ha nem a legfontosabb – kérdés. Sokuk már ma rendelkezik olyan infrastruktúrával (csomagoló gépek, szállító járművek, hűtőházak, stb.), amely alkalmassá teszi a piac igényeinek maradéktalan kielégítésére.

A termelői csoportok és a TЭСZ-ek rendszeréhez kötődő információk elérhetők a tárca honlapján (www.fvm.hu).

7. téma: élelmiszerbiztonsági ismeretek (szerző: Dr. Czeglédy Beáta)

1. Élelmiszer-eredetű veszélyek és hatásai

Egy vállalkozás összeteljesítményének és versenyképességének növelése biztosítható - többek között - a termékek feldolgozásának, illetve forgalmazásának során az élelmiszer-biztonsági és -higiéniai feltételek javításával vagy új termékek, eljárások, technológiák bevezetésével. A kiváló minőségű, és biztonságos élelmiszerek értékesítése, a magyar gazdálkodók versenyhelyzetét és megélhetését javíthatja, azonban elsődleges szempontnak kell lennie, hogy a fogyasztók egészségét ne veszélyeztesse a tevékenység.

A fogyasztók egészségét károsító ágensek mintegy 70 %-a az élelmiszerrel, a fennmaradó hányad pedig az ivóvízzel, illetve levegőből jut az emberi szervezetbe. Az élelmiszer-eredetű egészségkárosodást előidéző fertőző vagy mérgező anyagokat alapvetően 5 fő csoportba sorolhatjuk:

- mikrobiológiai ágensek
- kémiai szennyezők
- fizikai szennyeződést okozó ágensek
- radioaktív szennyezők
- új technológiai, biotechnológiai eredetű kockázati tényezők.

A mikrobiológiai veszélyt okozó ágensek közé baktériumok, vírusok, sarjadzó és penészgombák, paraziták és prionok tartoznak. Közülük a klinikai megbetegedés kiváltásában a legjelentősebbek a baktériumok, de egyre növekvő tendenciát mutatnak a vírusok. A baktériumok közül a legfontosabbak a zoonózist előidéző kórokozók, így a *Salmonella*, *Campylobacter*, *Yersinia* fajok, *Listeria monocytogenes*, verotoxin termelő *E. coli*,

Staphylococcus aureus toxintermelő törzsei. A zoonotikus ágensek elsősorban a fertőzött állatokból származó alapanyagokból, alaptermékekből jutnak az élelmiszerbe (elsődleges fertőzés) és annak közvetítésével a fogyasztó szervezetébe. A veszélyt jelentő ágensek ugyanakkor származhatnak az élelmiszerrel foglalkozó dolgozótól, a környezetből (másodlagos fertőzés).

A kémiai szennyezők túlnyomó többsége az elsődleges termelés során jut az élelmiszertermelésre szánt állatok szervezetébe illetve az emberi fogyasztásra vagy takarmányozásra szánt növényekbe. Az elsődleges termelés szintjén jelentkező kémiai veszélyek közé tartoznak az állatgyógyászati készítmények, növényvédő-szerek maradványai, elsősorban ipari szennyeződésből származó környezeti eredetű szennyezők (toxikus nehézfémek, dioxinok, poliklórozott bifenilek), mikroorganizmusok tevékenysége következtében keletkező biológiai eredetű kontaminánsok (mikotoxinok, biotoxinok, hisztamin), természetes tartalomként előforduló eredeti mennyiségben vagy feldúsulva toxikus anyagok (nitritek, nitrátok, ciánglikozid stb.). Élelmiszeripari feldolgozás, ételkészítés során is keletkezhetnek a fogyasztó egészségét károsító vegyi anyagok, vagy a termelési eszközökből, csomagolóanyagokból is bekerülhetnek kémiai szennyezők (policiklikus szénhidrogének, nitrózaminok). Ugyancsak itt kell megemlíteni az élelmiszeripari feldolgozás során az adalékanyagok előírásától eltérő használatából adódó szennyezést (színezékek, tartósítószer, édesítőszer, antioxidánsok).

Az élelmiszerekbe fizikai szennyeződést okozó idegen anyagok is bekerülhetnek, úgy mint üvegszilánkok, csontdarabok, fémhulladékok stb.

A környezet természetes adottságaiból illetve az emberi tevékenységből származó radioaktív izotópok is bejuthatnak a szervezetbe az élelmiszerrel.

Az új technológiai, biotechnológiai veszélyek között említendők azok az új előállítási technológiák, amelyek a változó fogyasztói igények kielégítését, minőség-megőrzési idő növelését célozzák, így pl. a besugárással kezelt élelmiszerek, géntechnológiával módosított szervezetek élelmezési és takarmányozási célú felhasználása.

Az élelmiszerjog célja a fentiekben felsorolt élelmiszer-biztonsági veszélyek kiküszöbölése. A következőben bemutatásra kerülnek az alapvető élelmiszer-biztonsági jogszabályok és előírásai.

2. Jogszabályi alapok az élelmiszer-biztonság területén

Az élelmiszer-biztonsági szabályozás az Európai Gazdasági Közösség születésétől fogva a jogrendszer fontos része volt. Korábban döntően vertikális jellegű (ágazatokra, termékekre irányuló) jogszabályok határozták meg a követelményeket, főként irányelvek formájában, amelyeket a tagállamoknak a saját jogrendszerükbe át kellett ültetniük. A jogi szabályozás számtalan átfedést tartalmazott, emellett tagállamok a nemzeti jogszabályokba nem pontosan vették át az előírásokat, így azok végrehajtása nem volt egységes. A jogi szabályozás problémái mellett számos külső tényező is indokolta az egységes követelményrendszer megalkotását, úgy mint a termékek szabad áramlásának és versenyképességének nagyobb fokú biztosítása, az élelmiszerlánc komplexebbé válása, az élelmiszer eredetű kockázatok változása, a fogyasztói bizalom csökkentése (élelmiszer botrányok, pl. dioxin, BSE). Emiatt új élelmiszer-biztonsági stratégiai alapidokumentum került kidolgozásra az Európai Unióban, amelyben meghatározták a fogyasztók magasabb szintű egészségvédelméhez szükséges alapelveket és intézkedéseket. Az alapelv lényege, hogy egységes megközelítést kell alkalmazni az egész élelmiszer-láncban, a 'szántóföldtől az asztalig'. 2002-ben fogadták el az egységes Európai Unió jogi szabályozási csomag első rendeletét, az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az

élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló 2002. január 28-i 178/2002 európai parlamenti és tanácsi rendeletet.

A 178/2002/EK rendelet 4 fejezetre tagolódik. Az 1. fejezet fogalmazza meg a rendelet célját és hatályát, és tartalmazza a fogalom meghatározásokat, amelyek további EU jogszabályok fogalmait alapozták meg. Fontos megjegyezni, hogy a rendelet hatálya nemcsak az élelmiszerekre terjed ki, hanem az élelmiszertermelésre szánt állatok takarmányaira, azok előállításának és felhasználásának követelményeire. A fogalmak közül kiemelendő az élelmiszer fogalma, mivel az határozza meg, hogy további élelmiszer-biztonsággal foglalkozó jogszabályok mire is vonatkoznak. Az „élelmiszer” minden olyan feldolgozott, részben feldolgozott vagy feldolgozatlan anyagot vagy terméket jelent, amelyet emberi fogyasztásra szánnak, illetve amelyet várhatóan emberek fogyasztanak el. Az „élelmiszer” fogalmába beletartozik az ital, a rágógumi, valamint az előállítás, feldolgozás vagy kezelés során szándékosan hozzáadott bármely anyag, többek között a víz is. Nem minősülnek „élelmiszernek” a következők:

- takarmány;
- élőállat, kivéve a forgalomba hozatalra előkészített, emberi fogyasztásra szánt állatok (pl. vágóhídra szállítandó állatok);
- növények a betakarítás előtt (betakarítás után élelmiszernek minősülnek, ha emberi fogyasztásra szánja a termelő);
- gyógyszerek;
- kozmetikai termékek;
- dohány és dohánytermékek;
- kábítószeres és pszichotróp anyagok;
- szermaradványok és szennyezések.

Fontos a fogalmak közül megemlíteni az élelmiszer-vállalkozás fogalmát is. Ennek értelmében minden olyan vállalkozás élelmiszer-vállalkozásnak minősül, amely nyereségérdekelt vagy nonprofit, köz- vagy magánvállalkozás, és az élelmiszerek termelésével, feldolgozásával és forgalmazásával összefüggő tevékenységet folytat. E két fogalomból következik, hogy mindazon vállalkozókra vonatkoznak az élelmiszer-biztonsági követelmények, akik a fentiek értelmében élelmiszert termelnek, állítanak elő, forgalmazznak, vagy az élelmiszer kezelésével összefüggő tevékenységet végeznek, beleértve a növénytermesztéssel, vágásra, tej-, tojástermelésre szánt állatok tenyésztésével, tartásával foglalkozó gazdálkodókat, élelmiszer, ital előállításával foglalkozó vállalkozókat (a vállalkozás méretéről függetlenül), illetve élelmiszerek kereskedelmével, szállításával, tárolásával foglalkozó vállalkozókat is.

A rendelet 2. fejezete foglalkozik az általános élelmiszer joggal. Az élelmiszer jog céljaként határozza meg az emberi élet és egészség magas szintű védelmét, a fogyasztói érdekvédelmet, beleértve az élelmiszer-kereskedelem tisztességes gyakorlatának érvényesítését, aminek során tekintettel kell lenni az állatok egészségének és a környezetnek a védelmére is. Az élelmiszerjog további célja, hogy megvalósítsa az élelmiszerek és takarmányok szabad mozgását az Európai Unióban, ez pedig csak úgy érhető el, ha tagállamok élelmiszer- és takarmány-biztonsági követelményei között nincs jelentős különbség. A 178/2002/EK rendelet fogalmazza meg először, hogy az élelmiszer-vállalkozó felel elsődlegesen a forgalomba hozott élelmiszer biztonságáért. Az élelmiszeripari vállalkozó van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy felépítse a saját biztonsági rendszerét, és gondoskodik arról, hogy az általa termelt, értékesített élelmiszer ne legyen káros az egészségre; ezért az ő elsődleges jogi felelőssége a biztonságos élelmiszer biztosítása. Ez az elv bizonyos tagállamokban érvényesült már, de más tagállamokban az illetékes hatóságok az engedélyező, ellenőrző

tevékenységükön keresztül vállalták a felelősséget az élelmiszerek biztonságáért. Az ilyen különbségek akadályozhatják a kereskedelmet és torzítják a piaci versenyt. A rendelet az élelmiszerjog alapkövetelményeként határozza meg, hogy nem biztonságos élelmiszer nem hozható forgalomba. Az élelmiszer-vállalkozó elsődleges felelőségéhez tartozik az is, hogy ha egy élelmiszeripari vállalkozó úgy véli, vagy okkal feltételezi, hogy az általa megtermelt, előállított, forgalmazott, behozott élelmiszer, nem felel meg az élelmiszerbiztonsági követelményeknek, nem várja meg a hatósági intézkedést, hanem önmaga kivonja az élelmiszert a forgalomból és értesíti az illetékes hatóságot. A forgalomból való kivonás nemcsak azt jelenti, hogy az általa tárolt élelmiszert nem bocsátja értékesítésre, hanem azt is, hogy ha a kérdéses élelmiszert már értékesítette, visszahívja a terméket az azt megvásárló vállalkozástól. Ha a termék eljuthatott a fogyasztóhoz, a vállalkozó hatékony eszközökkel és pontosan tájékoztatja a fogyasztókat a kivonás okáról, valamint szükség esetén vissza kell hívnia a fogyasztóhoz már eljutott termékeket is. A 178/2002/EK rendelet fontos követelménye, hogy valamennyi élelmiszer- és takarmány-vállalkozó részére előírja, hogy biztosítania kell a termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában az élelmiszerek és az abba bekerülő anyagok nyomonkövethetőségét. Az előírás szerint azonosítania kell azokat a személyeket, vállalkozásokat, ahonnan az élelmiszert/élelmiszerbe kerülő anyagokat kapta, illetve azonosítania kell azokat a vállalkozásokat, ahova az előállított élelmiszert kiszállította. A nyomonkövethetőségi rendszer segítségével a vállalkozó bármikor, amikor tudomására jut, hogy az általa értékesített élelmiszer nem biztonságos, azonnal kezdeményezni tudja a veszélyes élelmiszer tétel visszahívását a forgalomból.

A rendelet 3. fejezete az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal létrehozásáról rendelkezik. A Hivatal alapvető célja, hogy információgyűjtés és elemzés alapján tudományos alapot biztosítson az élelmiszer-szabályozás politikai döntéshozói számára.

A rendelet 4. fejezete a Gyors Riasztási Rendszer létrehozásával és működtetésével illetve a veszélyhelyzetekre vonatkozó intézkedésekkel kapcsolatban határoz meg feladatokat a tagállamok számára. A tagállamok haladéktalanul jelentik az Európai Bizottságnak és rajta keresztül valamennyi tagállamoknak, ha élelmiszerekből vagy takarmányból eredő, az emberi egészséget veszélyeztető kockázatról szereznek tudomást.

3. Az élelmiszer-termelés, -előállítás, -forgalmazás általános élelmiszer-higiéniai szabályai

A 178/2002/EK rendelettel párhuzamosan egy úgynevezett 'Higiéniai Csomag', azaz több, új élelmiszer-biztonsági jogszabály is megalkotásra került. Ennek a csomagnak két rendelete (852/2004/EK rendelet és 853/2004/EK rendelet) az élelmiszer-vállalkozók számára határoz meg élelmiszer-higiénia követelmények az élelmiszer termelés, előállítás, forgalmazás valamennyi szakaszára vonatkozóan. Két rendelet (882/2004/EK rendelet és 854/2004/EK rendelet) pedig az illetékes hatóságok ellenőrzését szabályozza egységes módon. Egy irányelv, a korábban hatályban lévő, irányelvi formában szabályozó, vertikális jogszabályokat helyezte hatályon kívül.

Az élelmiszer-higiénéről szóló 2004. április 29-i 852/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet az élelmiszerlánc valamennyi szakaszában betartandó élelmiszer-higiéniai követelményeket tartalmazza, azaz mind a növényi, mind az állati eredetű termékek termelése, előállítása, szállítása, tárolása, forgalmazása során alkalmazandó előírásokat. A 852/2004/EK rendeletet nem kell alkalmazni, a magáncélú házi használatra történő elsődleges termelésre, és élelmiszerek készítésére, valamint a termelők azon tevékenységére, amellyel kis mennyiségű, az elsődleges termelésből származó alaptermékkel közvetlenül látják el a

fogyasztót. Lényeges különbség a korábbi szabályozáshoz képest, hogy rendelet az elsődleges termelésre is kiterjed, ezáltal az élelmiszerlánc egészére vonatkozó, 'szántóföldtől az asztalig', vonatkozó szabályozást tartalmaz. A 178/2002/EK rendelet határozza meg az elsődleges termelés fogalmát. Eszerint ide tartozik az elsődleges termékek előállítása, termesztése vagy tenyésztése, beleértve a termés betakarítását, a fejest és a haszonállat-tenyésztést az állatok levágásáig. Ugyancsak ide tartozik a vadászat és a halászat, valamint a vadon élő termékek betakarítása. Az elsődleges termelés fogalmába az alábbi termékek tartoznak:

- növények termesztése és termelése valamint ezek tárolása, szállítása, kezelése a termelés helyén, ha ez nem változtatja meg jelentősen azok jellegét (pl. gabona, fűszerek kiszárítása még elsődleges termelés, de a zöldség szeletelés, darabolás vagy fűszerek megőrlése során már feldolgozatlan élelmiszer keletkezik) - alaptermék: zöldségek, fűszerek, gyümölcsök, gabonafélék, gomba stb.;
- élelmiszer előállítás céljából tartott állatok nevelése, szállítása, (a vágás már nem elsődleges termelés) - alaptermék: élő állat;
- tejelő állatok fejtése és a nyers tej tárolása a gazdaságban, a hozzá tartozó tejház (a tejgyűjtő már nem elsődleges termelés) - alaptermék: nyers tej;
- tojás termelés és összeszedése, (több helyről származó tojást begyűjtő és csomagoló vállalkozó már nem elsődleges termelést folytat) - alaptermék: tojás;
- a halászati vízterületen kifogott hal, valamint ennek szállítása, kezelése, ha ez nem változtatja meg jelentősen annak jellegét, a hal vágása, véreztetése, belezése, uszony eltávolítása, hűtés még elsődleges termelésnek számít, (a filézés, vákuumsomagolás már nem elsődleges termelés) - alaptermék: élő és friss élettelen hal;
- mézelő méhek tartása, méz, lépes méz, virágpó, propolisz gyűjtése és ezek csomagolása, (több termelőtől származó mézet begyűjtő és csomagoló vállalkozó már nem elsődleges termelést folytat) - alaptermék: méz, lépes méz, virágpó, propolisz;
- vadon termő gomba, bogycs, növények, csiga stb. gyűjtése.

A rendelet értelmében valamennyi élelmiszer-vállalkozónak az illetékes hatóságnál nyilvántartásba vétel céljából jelentkeznie kell. Az élelmiszer-biztonsági szempontból történő nyilvántartásba vételt Magyarországon a Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságai illetve a Növény- és Talajvédelmi Igazgatóságai látják el. Az élelmiszer-vállalkozónak biztosítani kell azt is, hogy az illetékes hatóság naprakész információval rendelkezzen a vállalkozásról, tájékoztatnia kell, ha a tevékenységét lényegesen megváltoztatja, szünetelteti, vagy megszünteti.

A 852/2004/EK rendelet 5. cikke megköveteli, hogy az elsődleges termelést és az ahhoz kapcsolódó műveleteket követően, minden olyan élelmiszer-vállalkozó, aki az élelmiszerek termelésének, feldolgozásának vagy forgalmazásának bármilyen szintjéhez kapcsolódó műveleteket végez, a veszélyelemzés és kritikus szabályozási pontok (HACCP) alapelvein alapuló folyamatos eljárást vagy eljárásokat vezessen be, alkalmazzon és tartson fenn. A HACCP elveken alapuló eljárás a megelőzésre koncentrááló veszélykezelési rendszer. Célja az élelmiszerbiztonság érdekében az élelmiszer biológiai, kémiai anyagokkal vagy fizikai szennyező anyagokkal történő szennyeződésének ellenőrzés alatt tartása. A HACCP célja az, hogy adott tevékenység során előforduló esetleges veszélyeket megelőzze, illetve az előfordulásuk valószínűségét csökkentse.

A HACCP rendszerek kiépítése során az alábbi hét alapelvet kell alkalmazni:

1. azon veszélyek azonosítása, amelyeket meg kell előzni, ki kell zárni vagy elfogadható szintre kell csökkenteni (veszélyelemzés);
2. a kritikus szabályozási pontok meghatározása azon lépésnél vagy lépéseknél, ahol a szabályozás a veszély megelőzéséhez, kizárásához vagy elfogadható szintre csökkentéséhez elengedhetetlen;

3. a kritikus szabályozási pontokon az elfogadhatóság és elfogadhatatlanság különválasztásához szükséges kritikus határértékek megállapítása az azonosított veszélyek megelőzéséhez, kizárásához vagy elfogadható szintre csökkentéséhez;
4. hatékony felügyeleti eljárások létrehozása és alkalmazása a kritikus szabályozási pontokon;
5. helyesbítő tevékenységek meghatározása, amikor a felügyelet jelzi, hogy a kritikus szabályozási pont nincs szabályozva;
6. rendszeresen végrehajtandó eljárások létrehozása az 1–5. pontban vázolt intézkedések hatékony működésének igazolására;
7. az élelmiszeripari vállalkozás jellegének és méretének megfelelő olyan dokumentumok és nyilvántartások létrehozása, amelyek igazolják az 1–6. pontban vázolt intézkedések hatékony alkalmazását.

A 852/2004/EK rendelet lehetővé teszi a HACCP alapú eljárások rugalmas végrehajtását annak biztosítása érdekében, hogy azokat minden helyzetben alkalmazni lehessen. Amennyiben a HACCP célja hatékony módon helyettesítő, egyenértékű eszközökkel is elérhető, akkor úgy kell tekinteni, hogy a 852/2004/EK rendeletben megállapított kötelezettség teljesült. A HACCP-nek bármely vállalkozásra történő alkalmazásának alapja, hogy az élelmiszeripari vállalkozónak végre kell hajtania az annak előfeltételét jelentő élelmiszer-higiéniai követelményeket (úgynevezett előkövetelmények), ennek eredményeként a HACCP rendszerben az élelmiszer-biztonsági szempontból lényegesebb a kritikus ellenőrzési pontokra tudja fókuszálni. A veszélyelemzés és a kritikus ellenőrzési pontok azonosítása során megítélésre kerülhet, hogy az adott tevékenység kontrolálható az előkövetelmények, a nyersanyagokra vonatkozó követelmények és a Jó Higiéniai Gyakorlat betartásával, így a folyamat lépéseinek veszélyelemzése során nem szükségszerűen kell azonosítani kritikus ellenőrzési pontot (CCP). Így nem szükséges a HACCP elvek további lépéseit alkalmazni, beleértve a kritikus határértékek alkalmazását, szabályozó eljárásokat, helyesbítő intézkedések meghatározását, igazoló eljárások bevezetését. Fontos azonban kiemelni, hogy a termelés során alkalmazni kell olyan eljárásokat (takarítás, rágcsáló-irtás, karbantartás stb.), amelyek kizárják, vagy elfogadható szintekre csökkentik a különféle szennyeződések élelmiszerekbe kerülését. Ezeknek az előfeltételi programoknak a megfelelőségét időszakosan ellenőrizni kell. Az élelmiszeripari vállalkozók általánosságban hasznos eszköznek tartják a HACCP rendszereket az élelmiszerben esetlegesen előforduló veszélyek kiküszöbölésére, előfordulási valószínűségük csökkentésére.

A 852/2004/EK rendelet I. melléklete tartalmazza az elsődleges termelésre vonatkozó élelmiszer-higiéniai szabályokat, amelyek a következő témaköröket ölelik fel:

- alaptermék szennyeződéssel szembeni védelme;
- az elsődleges termeléssel vagy a kapcsolódó műveletekkel kapcsolatban használt létesítmények, tisztán tartása és amennyiben szükséges fertőtlenítése;
- a berendezések, tárolók, ládák, járművek tisztán tartása és amennyiben szükséges fertőtlenítése;
- a vágásra szánt állatok, és szükség szerint a termelésre szánt állatok tisztaságának biztosítása;
- ivóvíz biztosítása;
- az élelmiszert kezelő személyzet jó egészségi állapotának biztosítása, egészségügyi kockázatokról képzésének biztosítása;
- az állatok és kártevők okozta szennyeződések megakadályozása;
- a hulladék és a veszélyes anyagok olyan tárolása és kezelése, hogy megakadályozzák a szennyeződést;

- állatok esetében a járványos betegségek behurcolásának és elterjedésének megakadályozása;
- takarmány-adalékanyagok és állatgyógyászati készítmények helyes használata, a vonatkozó jogszabályokban előírtak szerint;
- a növényvédő szerek és a biocidok helyes használata, a vonatkozó jogszabályokban előírtak szerint.

Az elsődleges termelést végző vállalkozóknak, bár HACCP elveken alapuló önellenőrzési rendszert nem kell működtetniük, de bizonyos nyilvántartásokat vezetniük kell. Az élelmiszer termelésre szánt állatokat tartó vállalkozóknak a következő nyilvántartásokat kell vezetniük: az állatok etetésére használt takarmány jellege és eredete; az állatoknak adott állatgyógyászati készítmények vagy egyéb kezelések, a beadás dátumai és az élelmezés-egészségügyi várakozási idő; az állati eredetű termékek biztonságát esetleg befolyásoló betegségek előfordulása; az állatokból vett mintákon vagy más, az emberi egészség szempontjából fontos, diagnosztikai célra vett mintákon végzett laboratóriumi vizsgálatok eredményei. A növényi termékeket előállító vagy betakarító vállalkozóknak a következőkről kell nyilvántartást vezetnie: a növényvédő szerek és biocidok használata; a növényi eredetű termékek biztonságát esetleg befolyásoló kártevők vagy betegségek előfordulása; és a növényekből vett mintákon vagy más, az emberi egészség szempontjából fontos mintákon végzett laboratóriumi vizsgálatok eredményei.

A 852/2004/EK rendelet II. melléklete tartalmazza az elsődleges termelést követően az élelmiszerek termelésének, feldolgozásának és forgalmazásának bármely szakaszában a vonatkozó élelmiszer-higiéniai szabályokat. Ezek az élelmiszer-higiénia előírások a strukturális, berendezésekre, jó higiéniai gyakorlatra vonatkozó követelményeket határozzák meg, mind a növényi, mind az állati eredetű élelmiszer előállítás, tárolás, szállítás, forgalmazás vonatkozásában. A követelmények a következő témaköröket ölelik fel:

- I. fejezet: valamennyi élelmiszer-előállító és -forgalmazó helyre vonatkozó általános követelmények (a III. fejezetben felsoroltaktól eltérő helyekre alkalmazandó);
- II. fejezet: különleges követelmények olyan helyiségekben, ahol élelmiszer készítését, kezelését vagy feldolgozását végzik;
- III. fejezet: elsődlegesen magánlakóházként használt, de forgalomba hozatal céljából élelmiszerek rendszeres készítésére használt helyiségekre vonatkozó követelmények;
- IV. fejezet: szállítás
- V. fejezet: berendezésekre vonatkozó követelmények
- VI. fejezet: élelmiszer-hulladék
- VII. fejezet: vízellátás
- VIII. fejezet: személyi higiénia
- IX. fejezet: az élelmiszerekre alkalmazandó rendelkezések
- X. fejezet: élelmiszerek egyedi és gyűjtőcsomagolása
- XI. fejezet: hőkezelés
- XII. fejezet: képzés

Az állati eredetű élelmiszerek különleges higiéniai szabályainak megállapításáról szóló 2004. április 29-i 853/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet speciális élelmiszer-higiéniai szabályokat tartalmaz az állati eredetű élelmiszerek előállítására vonatkozóan. A rendeletet nem kell alkalmazni, a magáncélú házi használatra történő elsődleges termelésre és házi fogyasztású élelmiszerek készítésére, a termelők azon tevékenységére, amellyel kis mennyiségű, az elsődleges termelésből származó termékkel közvetlenül látják el a fogyasztót, termelők azon tevékenységére, amellyel a gazdaságban levágott baromfi és nyúl húsának kis mennyiségével közvetlenül látják el a fogyasztót, valamint vadászokra, ha lőtt vad kis

mennyiségével közvetlenül látják el a fogyasztót. A rendelet fontos követelménye, hogy előírja, az állati eredetű termékeket előállító üzemeket az illetékes hatósággal engedélyeztetni kell (MGSZH Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság), a hatóság pedig egy engedélyezési számmal látja el az állati eredetű élelmiszert előállító üzemet. Ezt az engedélyezési számot fel kell tüntetni a termék csomagolásán egy azonosító jelölés formájában is.

A rendelet a korábbiakhoz képest új kötelezettséget ír elő az állattartással foglalkozó vállalkozók számára, bevezeti az élelmiszerlánc információ küldésének kötelezettségét. Ennek lényege, hogy a vágóhidat üzemeltető vállalkozó csak akkor engedheti be a vágóállatokat az üzem területére, ha az állattartó gazdaság üzemeltetőjétől 24 órával a vágás előtt úgynevezett élelmiszerlánc információt kapott a vágására küldött állatok egészségi állapotáról. Az élelmiszerlánc információ célja, hogy mind a vágóhid üzemeltetője, mind a húsvizsgálatot végző hatósági állatorvos felelős döntést tudjon hozni, a termék fogyaszthatóságát illetően, morfológiai elváltozást nem okozó kórokozók (Salmonella, Campylobacter, Listeria monocytogenes) és vegyi szennyezettséggel (állatgyógyászati készítmények) kapcsolatban.

A rendelet mellékletei az egyes ágazatokra vonatkozó speciális élelmiszer-higiéniai jogszabályokat tartalmazzák, az alábbiak szerint:

- I. szakasz: házasított patások vágása
- II. szakasz: baromfi és nyúlfélék vágása
- III. szakasz: tenyésztett vad húsa
- IV. szakasz: lőtt vad húsa
- V. szakasz: darált hús, előkészített hús, csontokról mechanikusan lefejtett hús (MSM)
- VI. szakasz: húskészítmények
- VII. szakasz: élő kagylók
- VIII. szakasz: halászati termékek
- IX. szakasz: nyers tej és tejtermékek
- X. szakasz: tojás és tojástermék
- XI. szakasz: békacomb és csigák
- XII. szakasz: kiolvasztott állati zsiradék
- XIII. szakasz: kezelt gyomor, hólyag, és belek
- XIV. szakasz: zselatin

A fenti két rendelet több esetben a „szükség szerint”, „adott esetben”, „megfelelő” vagy „elegendő” kifejezéseket használja. Ennek oka, az hogy a rendeletek a célkitűzést fogalmazzák meg, annak gyakorlati megvalósítását a vállalkozóra bízzák, ezzel is biztosítva azt, hogy a technikai fejlődés következtében ne kelljen a jogszabályokat módosítani. Az élelmiszeripari vállalkozó feladata annak meghatározása, hogy a követelmény szükséges, célszerű, megfelelő vagy elegendő-e a 852/2004/EK rendelet célkitűzéseinek eléréséhez. Annak meghatározása során, hogy egy követelmény szükséges, célszerű, megfelelő vagy elegendő-e a rendelet célkitűzéseinek eléréséhez, figyelembe kell venni az élelmiszer jellegét és azt a felhasználást, amire azt szánták. A tagállamok ösztönözhetik az élelmiszer ágazatok képviselőit, hogy a helyes gyakorlathoz szülő útmutatókat fejlesszenek ki. Ezeknek az útmutatóknak a használata nem kötelező, de mivel az illetékes nemzeti bizottság értékeli ezeket az útmutatókat, ha egy vállalkozó az ebben lefektetett megoldást választja egy célkitűzés eléréséhez, a hatóságnak el kell fogadnia azt. Ezek az útmutatók hasznos eszközök, amelyekkel az élelmiszerlánc minden szintjén segíteni lehet az élelmiszer-vállalkozókat az élelmiszer-higiéniai szabályok betartásában és a HACCP-elvek alkalmazásában. A www.fvm.hu weboldalon elérhetőek az alábbi útmutatók:

- Útmutató a sertés- és marhavágás, bontás, darabolás Jó Higiéniai Gyakorlatához

- Útmutató a baromfi és nyúlfélék vágásának és darabolásának Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a húskészítmények gyártása Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a halfeldolgozás Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a gyorsfagyasztott termékek Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a konzervipar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a savanyított termékek előállításának Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a növényolaj gyártás Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a tej és tejtermékek előállításának Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a jégkrémgyártás Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a malomipar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a sütőipar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a cukoripar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató az édesipar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a szárasztésza előállításának Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a tojástermékek előállítására, tojás csomagolására vonatkozó Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a szeszesital gyártás Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a söripar Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató az alkoholmentes italok gyártásának Jó Higiéniai Gyakorlatához
- Útmutató a szikvíz-, szódagyártás Jó Higiéniai Gyakorlatához

A Higiénia csomaghoz kapcsolódóan további rendeletek is megalkotásra kerültek az egységes szabályozás kiteljesítése érdekében, így az élelmiszerek mikrobiológiai kritériumairól szóló 2073/2005/EK rendelet. Ez a rendelet úgynevezett élelmiszer-biztonsági és technológiai-higiéniai kritériumokat határoz meg. A rendelet előírásai szerint az élelmiszer-vállalkozó feladata és felelőssége, hogy az élelmiszer-előállítás, feldolgozás, forgalmazás minden szakaszában garantálják, hogy a termék megfelel az élelmiszer-biztonsági követelményeknek az eltarthatóság időtartama alatt. Amennyiben a vállalkozó által történt önellenőrzés vagy a hatósági ellenőrzés során (mintavétel és laboratóriumi vizsgálat) megállapításra kerül, hogy az élelmiszerben a szennyeződés a meghatározott élelmiszer-biztonsági határértéket meghaladta, a terméket (nyomonkövethetőség segítségével beazonosított tételt) ki kell vonni a forgalomból. Amennyiben csak a technológia-higiéniai kritériumot haladta meg az adott mikroorganizmus szintje, elegendő a termelési higiénia felülvizsgálni és kijavítani a szennyeződést okozó hibát, a termék forgalomban maradhat. Nemzeti szabályozásként a 4/1998 (XI. 11) EüM rendelet kiegészítő szabályozást tartalmaz a mikrobiológiai kritériumokat illetően. A Magyarországon előállított élelmiszer vonatkozásában további technológiai követelményeket határoz meg, illetve minősített kórokozókra (*Brucella*, *Mycobacterium*, *Shigella*, *Yersinia enterocolitica*), azok jelenlétének tilalmára fenntartotta az élelmiszer-biztonsági előírást.

Ugyancsak az alap élelmiszerjogi szabályozáshoz tartozik az élelmiszerekben előforduló egyes szennyező anyagok felső határértékeinek meghatározásáról szóló 1881/2006/EK EU rendelet, illetve az élelmiszerek vegyi szennyezettségének megengedhető mértékéről szóló 17/1999. (VI. 16.) EüM rendelet, amely nemzeti szabályozásként további határértékeket tartalmaz. Ez a rendelet határozza meg a biológia eredetű szennyezők, környezeti eredetű szennyezők, technológiai szennyezők, természetes eredetű ártalmas anyagok, állati eredetű élelmiszerekben megtalálható peszticid-maradékok kritériumait. Az állati eredetű élelmiszerekben található állatgyógyászati készítmények maximális maradékanyag-határértékeiről szóló 2377/90/EGK rendelet szabályozza az állatgyógyászati készítmények megengedhető maradékanyag szintjét illetve a haszonállatok kezelésére nem használható

készítményeket. A növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről szóló 396/2006/EK rendelet a növényvédőszer maradáktanyagok határértékeit tartalmazza a növényi és állati eredetű élelmiszerek vonatkozásában.

A Magyar Élelmiszerkönyv I. kötete kötelezően alkalmazandó egészségvédelmi előírásokat tartalmaz, jogszabályi alapját EU irányelvek adják. Ez a kötet szabályozza az élelmiszer előállítás során használható élelmiszer-adalékanyagokra, és az élelmiszerekkel közvetlen érintkezésbe kerülő anyagokra vonatkozó előírásokat.

Mint az előbbieken kifejtésre került, az élelmiszerbe bekerülő valamennyi anyagra, így az ivóvízre is vonatkozik az alapkövetelmény, hogy nem jelenthet élelmiszer-biztonsági veszélyforrást. A jogszabályi alapot az ivóvíz mikrobiológiai és vegyi szennyezettségének vonatkozásában a 201/2001 (X. 25.) Korm- rendelet tartalmazza.

A képzésben résztvevő teljesítményét értékelő rendszer

A képzés feleletválasztós teszt kitöltésével zárul. A javasolt tesztkérdések a program mellékletét képezik. Ezekből a Képző Szervezet a tanfolyamon résztvevők részére 20 kérdésből álló feladatlapot állít össze, úgy, hogy minden témához kapcsolódóan legalább 2 kérdést tartalmazzon. Az egyes témakörökhöz tartozó kérdéseket a téma oktatásának végén töltik ki a résztvevők, és a teszt eredményét, megoldását az előadóval megbeszélik.

A képzésen való részvételről szóló igazolás

A képzésen való részvételről a Képző Szervezet tanúsítványt állít ki.

A képzési program végrehajtásának személyi feltételei*:

..... témá(k)hoz(név); szakirányú felsőfokú végzettsége:
.....
stb.

..... témá(k)hoz(név); végzettsége:
stb.

A képzési program végrehajtásának tárgyi feltételei*:

- a tanfolyami létszámnak megfelelő méretű, szokásosan felszerelt tanterem
- számítógépes projektor és ernyő
- egyéb

*A kipontozott részeket a Képző Szervezet tölti ki a központi képzési program helyi képzési programmá adaptálásaként.

